

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Tereza Novotná

Typologie postav v románovém díle *Dům duchů* Isabely Allendové

The typology of characters in Isabel Allende's fictional work of *The house of the Spirit*

Praha 2014

Vedoucí práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D

Na tomto místě bych ráda poděkovala především paní Mgr. Doře Polákové, Ph.D. za její ochotu, povzbuzení a vždy příjemné a pro mne inspirativní jednání. Dále děkuji Milanovi Vacíkovi za korektury textu a Janě Novotné za poskytnutí cenných (a nedohledatelných) informací týkající se oblasti spirituality.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne

.....

Klíčová slova: charakteristika, spiritualita, magický realismus, Chile, duch, Latinská Amerika, hispanoamerický boom, typologie.

Key words: characteristic, spirituality, magical realism, Chile, spirit, Latin America, Latin American boom, typology.

Abstrakt:

Tato diplomová práce se věnuje nejen samotné analýze, ale i vývoji a proměnám postav v románovém díle *Dům duchů* chilské spisovatelky Isabely Allendeové. Práce se v úvodu zabývá obdobím hispanoamerické prózy dvacátého století s důrazem na magický realismus a s tím související spiritualitou a historickými událostmi Chile 20. století. Text se také zaměřuje na obecnou teorii postav a nastiňuje děj a strukturu románu. Dále jsou tyto poznatky aplikovány na románové postavy tohoto díla. Závěrem jsou shrnuty výsledky provedeného zkoumání a je vyvrácen negativní náhled na literaturu Isabely Allendeové. Je dokázáno, že *Dům duchů* je právem zařazován do období latinsko amerického post boomu a také to, že se nejedná o román lehčího typu literatury.

Abstract:

This thesis analyzes not only the book itself but also the development and transformation of main characters of the novel *The House of the Spirits* written by Chilean author Isabel Allende. The work deals with an introduction period of the Spanish-American fiction of the twentieth century, with emphasis on magic realism and related spirituality and historical events of the 20th century Chile. The text also focuses on the general theory of characters and plot outlines and structure of the novel. Furthermore, these findings are applied to the fictional character of this work. The conclusion summarizes the results of the investigation carried out and refuted the thesis of literature Isabell Allende. It is concluded that *House of the Spirits* clearly belongs to the literature of Latin American post - boom and it means much more than just a simple entertaining reading.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Život a dílo Isabely Allendeové	9
3. Latinskoamerická literatura 20. století	12
3.1 Období 40. - 60. let dvacátého století - nová latinskoamerická próza	12
3.2 Latinskoamerický boom	13
3.3 Latinskoamerický postboom a nové narativní směry	14
3.4 Teorie magického realismu	15
4. Situace 20. století v Chile pronikající do děje románu	19
5. Spiritualita	21
6. Obecná teorie charakteristiky postav	29
7. Děj a struktura románu	31
8. Postavy románu	34
8.1 První generace – Clara a Esteban Trueba.....	35
8.1.1 Clara del Valle	35
8.1.2 Esteban Trueba	42
8.2 Druhá generace – Blanca, Pedro	48
8.1.1 Blanca	48
8.1.2 Pedro Tercero García.....	51
8.3 Třetí generace – Alba a Esteban García	52
8.1.1 Alba.....	52
8.1.2 Esteban García	54
8.4 Ostatní postavy	54
9. Závěr	60
10. Seznam použité literatury	62
11. Resumé	65
12. Resumen	67

Seznam použitých zkratk

LA – Latinská Amerika

LA boom – Latinskoamerický boom

Tzv. - Takzvaně

1. Úvod

Obsahem této práce je analýza nejznámějšího románu současné chilské autorky Isabely Allendeové *Dům duchů* (*La casa de los espíritus*) vydaného v roce 1982. Důvodem výběru tohoto tématu je osobní zájem jak o literární tvorbu ženských autorek latinskoamerického postboomu, tak i o oblast nadpřirozena. Naši pozornost v tomto románu upoutaly jednotlivé postavy, hluboký příběh a především prvky spirituality pojící se s hlavní protagonistkou díla.

V textu se zaměříme především na typologii jednotlivých postav. Ty budou podrobeny vnitřní i vnější analýze, a některé z nich porovnány mezi sebou. Největší důraz bude kladen na postavy Clary a Estebana, kteří jsou hlavními hrdiny díla. Vzhledem ke Clařině nadání pro spiritualismus, se také pokusíme o rozbor jednotlivých prvků této oblasti objevující se nejen v námi rozebíraném díle, ale i obecně v tvorbě magického realismu Latinské Ameriky. Spiritualitou se nezabýváme z vědeckého hlediska a ani není cílem zkoumat její „reálnost“, spíše se pokusíme jednotlivé prvky stručně popsat a definovat tak, abychom čtenáři tuto oblast alespoň v základní rovině zpřístupnili.

Jedenáct kapitol textu je rozděleno na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se budeme zabývat životem a tvorbou autorky, situací literárního světa Latinské Ameriky 20. století včetně magického realismu, boomu a postboomu. Nemůžeme vynechat ani historické události Chile 20. století, které prostupují dějem románu. V kapitole s názvem Spiritualita všeobecně, vysvětlíme a přiblížíme jednotlivé nadpřirozené prvky vyskytující se (nejen) v tomto díle a konkretizujeme je na příkladech z knih *Dům duchů* a *Sto roků samoty* Gabriela Garcíi Márqueze. Dále zde bude uvedena obecná teorie charakteristiky postav a pro úplnost nastíníme děj a strukturu románu. Praktická část je posléze věnována analýze jednotlivých postav.

Závěrečná kapitola se pokouší o zobecnění a shrnuje výsledky provedeného zkoumání. Pokusíme se dokázat, že *Dům duchů* je právem zařazován do období latinskoamerického postboomu a doložíme také to, že Isabel Allendeová je neprávem označována jako spisovatelka lehké (milostně - feministické) literatury.

2. Život a dílo Isabely Allendeové

Chilská autorka Isabel Allendeová bývá označována za jednu z hlavních představitelk latinskoamerického postboomu. Veřejné povědomí o její osobě lze připisovat hned několika důvodům, jejímu příjmením počínaje. V roce 1973 proběhl v Chile vojenský puč Augusta Pinocheta, který v chodbách prezidentského paláce ukončil vládu i život socialistického prezidenta Salvadora Allendeho, spisovatelčina strýce. Dalším důvodem by mohl být vstup ženských autorek Latinské Ameriky na literární výsluní¹ či také náležitost k určité „módní vlně“ latinskoamerického magického realismu od šedesátých let dvacátého století.

Isabel se narodila se 2. srpna 1942 v Limě, kde její otec pracoval v diplomatických službách. Po rozvodu rodičů se s matkou a bratry vrátili do Chile, do domu prarodičů, odkud posléze autorka čerpala inspiraci pro námi analyzované dílo *Dům duchů* (*La casa de los espíritus*). S matkou Isabel ji spojoval velmi blízký vztah a ta jí často také vyprávěla fantastické pohádky a příběhy. Zde se pravděpodobně zrodila spisovatelčina výjimečná schopnost vypravování. Podobnou životní zkušenost bychom mohli nalézt i u předního představitele magického realismu Gabriela Garcíi Márqueze, kterému jeho babička také vyprávěla nespočet příběhů s nádechem magična, což dle jeho tvrzení podnítilo jeho pozdější tvorbu.² Svou dráhu spisovatelky Isabel začíná jako novinářka, přispívá články do časopisů, spolupracuje s televizí a vytváří dramatická díla pro divadla a muzikály. Jistě právě orientace v oboru žurnalistiky a dovednost zapůsobit na čtenáře a diváky jí později usnadnila, a možná snad i umožnila, vstup do světa literatury.

Jak jsme již zmínili výše, jméno Allendeová je všeobecně známé především díky Isabelinu strýci. Pojdme se krátce vrátit k historickým událostem v Chile minulého století. V roce 1973 byl při převratu vedeném vojenskou juntou Augusta Pinocheta zavražděn socialistický prezident Salvador Allende Gossens, a Isabel byla nucena utéci do exilu do Venezuely, kde posléze strávila několik dalších let.³ Ve Venezuele se vdává za svého

¹ Elena Poniatowska, Laura Esquivel, Luisa Valenzuela.

² „El autor afirmaba que cuando su abuela contaba cuentos, eran fábulas irreales pero ponía ‘cara de palo’ para hacerlas creíbles. De ahí nace el realismo mágico, donde lo verosímil se funde con lo mágico, lo irreal.“ La informacion.com: LITERATURA La carpintería secreta de García Márquez: ¿cuál era su técnica literaria?. Salas, Carlos. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://noticias.lainformacion.com/artecultura-y-espectaculos/literatura/la-carpinteria-secreta-de-garcia-marquez-cual-era-su-tecnica-literaria_K03IR8oxBSsSkSOLVj4Yd4/.

³ Především z důvodu úzkého příbuzenského vztahu a napomáhání v odboji.

prvního manžela, pracuje ve škole, po večerech píše příběhy pro vlastní potěšení a později, s nápomocí matky jako korektorky, v roce 1982 vydává svou prvotinu *Dům duchů*. Následovaly další romány, stále v duchu magického realismu a symbolické prózy, např. *O lásce a temnotě* (*De amor y de sombra*, 1984), *Eva Luna* (*Eva Luna*, 1987), *Nekonečný plán* (*El plan infinito*, 1991), *Dcera štěstěny* (*Hija de la fortuna*, 1999), *Sépiový portrét* (*El retrato en sépia*, 2000), *Zorro* (*El zorro*, 2005) – posléze uváděno také jako světový muzikál spolu s hudbou skupiny Gipsy Kings, autobiografie *Paula* (*Paula*, 1994) – intimní zpověď o umírání její dcery, *Afrodita* (*Afrodita*, 1997) – kombinace kulinářských receptů a erotických zážitků autorky či knihy pro děti, např. *Město netvorů* (*La Ciudad de las Bestias*, 2002) kde autorka propojuje prvky magického realismu s divokou přírodou Latinské Ameriky. Její díla jsou překládána do více než 25 jazyků a je držitelkou mnoha literárních cen.⁴

Dům duchů začala Isabel Allendeová psát původně jako epistolu⁵ svému devětadevadesátiletému dědečkovi, který ale knihu nikdy nepřečetl⁶: „Když jsem začala psát *Dům duchů*, psala jsem ho pro mého dědečka, či spíše pro ducha mého dědečka.“⁷ Dílo, mimo jiné, obsahuje vzpomínky na dům v Chile, ve kterém v dětství bydlela a tyto vzpomínky autorka mísí s vlastní fantazií. Jak konstatuje v prologu ke knize *Vida y espíritu*: „Píši raději fikci, která se dle mého názoru lépe přizpůsobuje našim životům podobajícím se telenovelám – s rodinou jakou mám já, není nutné disponovat schopností představivosti, stačí si pouze dělat poznámky.“⁸

⁴ „Allende has won numerous prizes and distinctions, including France’s Grand Prix d’Evasion, the Gabriela Mistral Prize in Chile, the Italian Bancarella Prize and the Chevalier des Artes et des Lettres distinction in France. EFE.“ Latin American Herald Tribune: Isabel Allende Named to Council of Cervantes Institute. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.laht.com/article.asp?ArticleId=346023&CategoryId=13003>.

⁵ „El género epistolar, privado y espontáneo, es quizá la más antigua y menos reconocida de las artes literarias permitidas a mujeres.“ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. 1.a ed. Barcelona: Plaza & Janés, 1998, s. 255. ISBN 84-01-54105-0. s. 16. Všechny další citace jsou z tohoto vydání.

⁶ Epístola: „Carta o misiva que se escribe a alguien; Parte de la misa, anterior al evangelio, en la que se lee o se canta algún pasaje de las epístolas canónicas“. RAE: Diccionario de la lengua española. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=ep%C3%ADstola>.

⁷ „Cuando empecé *La casa de los espíritus* escribía para mi abuelo o, mejor dicho, para el espíritu de mi abuelo.“ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 85.

⁸ „Prefiero la ficción, que se ajusta mejor a la extraña telenovela que en la realidad es mi vida – con una familia como la mía no se necesita imaginación para escribir novelas, basta con tomar notas.“ Correa Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 16.

Dílo zobrazuje sled historicky doložitelných událostí, obsahuje prvky svědectví, fantazie a prvků magického realismu, to vše na pozadí rodinné ságy vyprávěné ženskou autorkou, což nebylo do té doby příliš časté. Ve svých dílech autorka zobrazuje ženy jako silné osobnosti, které jsou rovnocennými partnerkami mužů, a nejen svou literaturou bojuje za práva žen. Neshodujeme se s názory některých kritiků, kteří Isabel Allendeovou nazývají pouhou „komerční vypravěčkou“ lehké a feministické literatury⁹ a snažíme se to v této práci dokázat.

Magda Kučerková ve své knize *Magický realizmus Isabel Allendeovej* dodává, že Isabel Allendeová knihu napsala ve venezuelském exilu jako „hlas, ktorý rozprává za tých, čo v našej zemi trpia a mlčia“¹⁰, tedy s cílem vyjádřit vlastní zkušenost s režimem.¹¹ Avšak ne všemi bylo dílo přijímáno pozitivně, někteří ho naopak kritizovali jako pouhou imitaci G. Garcíi Márqueze a knize se dostalo označení „lehká literatura“. Ve stylu obou autorů si lze povšimnout jistých společných znaků, avšak s výrokem, že se jedná o pouhou imitaci kolumbijského spisovatele, nelze souhlasit. Problematika týkající se souvislostí těchto dvou literárních děl však není tématem této práce.¹²

⁹ **Elena Poniatowska**: “Isabel Allende, etc. entran en la literatura como fenómenos comerciales y hacen “literatura femenina”; **Juan José Saer**: “Implicítamente para ellos (*N. de la R.: los posmodernos*) Isabel Allende y Juan Carlos Onetti son igualmente novelistas. Esa identificación notoriamente inadecuada quizá no sea una grosera tentativa de nivelación sino apenas un síntoma de impotencia“; **Roberto Bolaño**: “Me parece una mala escritora, simple y llanamente, y llamarla escritora es darle cancha. Ni siquiera creo que Isabel Allende sea una escritora, es una escribidora.“ *Clarín.com*: Los éxitos y las críticas. [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://edant.clarin.com/diario/2003/02/09/s-04003.htm>.

¹⁰ Kučerková, Magda. *Magický realizmus Isabel Allendeovej*. Vyd. 1. Bratislava: Veda, 2011, 183 s. ISBN 97880-224-1211-7. s. 45.

¹¹ Tamtéž, s. 45.

¹² S názorem, že Isabel Allende je autorkou píšící feministicky zaměřenou literaturu souhlasíme, avšak nikoliv z hlediska radikálního (negativního) feminismu, který popírá rozdíly obou pohlaví a propaguje silně vyhraněný postoj k mužům.

3. Latinskoamerická literatura 20. století

Přibližme si nyní situaci literatury dvacátého století v Latinské Americe. V prvních desetiletích dvacátého století je možné v Latinské Americe (dále LA) pozorovat tvorbu autorů, kteří ve svých dílech zobrazují především realitu všedního dne. Zdůrazňují oblast aktuálního prostředí, využívají lokálního nářečí a charakteristická díla podávají reálnou výpověď doby. Jmenujme několik variant tohoto literárního proudu, např. regionální román (la novela regional), román z období mexické revoluce (la novela de la revolución mexicana) či literatura s indiánskou tematikou (la novela indígena a indianista). Od 30. a 40. let dvacátého století se objevuje fantastická próza autorů, jakými jsou Jorge Luis Borges či Macedonio Fernández. V 50. letech do světové literatury postupně vstupuje čím dál více latinskoamerických autorů a situace vrcholí tzv. latinskoamerickým boomem v 60. letech s návazností tzv. postboomu v 80. letech.

3.1 Období 40. - 60. let dvacátého století - nová latinskoamerická próza

Po druhé světové válce, kdy nejen v Latinské Americe dochází k sociálně ekonomickým změnám, je kulturní evropská sféra nadále ovlivněna francouzským surrealismem¹³ a románové tendence Evropy a Spojených států amerických (F. Kafka, M. Proust, J. Joyce) podmiňují literární vlivy latinskoamerických autorů. Jak podotýká Housková, „nejde ovšem o vliv těchto spisovatelů, nýbrž o spřízněnost s jejich pojetím literatury.“¹⁴

Nová latinskoamerická próza spojuje dva zdánlivě různé rysy, a to autonomní pojetí literatury a amerikanismus. Román (i poezie) tíhne k mýtu, navrácí se k původnímu smyslu, k počátkům.¹⁵ V literárních dílech lze nalézt jistý experimentální záměr, směs nejrůznějších vypravěčských stylů, využívání hovorového jazyka či návraty a skoky v lineárním proudění

¹³ „Počátky surrealismu navazovaly na Dadaismus. Roku 1924 vydal André Breton *Surrealistický Manifest*, v tomto roce začal vycházet časopis *La Révolution Surréaliste (Surrealistická Revoluce)*, kde dostávali prostor především surrealisté. V Surrealistickém manifestu A. Breton definoval surrealismus jako „čirý psychický automatismus“, kde je cílem posílit písmem, kresbou a výrazovými prostředky všeho druhu skutečnou funkci myšlenky.“ Výtvarné umění: Surrealismus. Svijaš. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.xmakabix.estranky.cz/clanky/surrealismus.html>.

¹⁴ Housková, Anna, *Imaginace Hispánské Ameriky*. s. 99.

¹⁵ Tamtéž, s. 99.

toku času. Mezi nejvýznamnější autory a díla tohoto období patří: Miguel Ángel Asturias (*Leyendas de Guatemala*, 1930)¹⁶; Jorge Luis Borges (*El Aleph*, 1945); Ernesto Sábato (*El Túnel*, 1948); Alejo Carpentier (*El reino de este mundo*, 1949) a další.

Autoři nového hispanoamerického románu se hlásí ke kronikářské tradici z doby conquisty, k jejich úžasu a hledání slovního vyjádření pro nevídané věci, které se objevují zcela přirozeně.¹⁷ V přirozeném sledu poté přichází literární směr magického realismu kombinující prvky realismu spolu s tematikou mýtu, legendy a fantazie: „Věci každodenního života jsou obestřeny čímsi tajemným, tedy všednost je v magickém realismu prostoupena iracionálními jevy, od předtuch a magických předmětů až po duchy zemřelých a zázračné události.“¹⁸

3.2 Latinskoamerický boom

V 60. letech dvacátého století se ve světě literatury začíná objevovat termín „El Boom latinoamericano“ (dále LA boom), který dle M. Vargase LLosy označuje objevení faktu, že LA nedisponuje pouze diktátory, revolucionáři a Mexičany v jejich typickém klobouku, ale také schopností tvořit kvalitní díla určená většině světa a kultur, přinášející tak něco nového, výjimečného a kreativního do světové moderní literatury.¹⁹ Vrcholu slávy dosáhl tento proud v roce 1967, ve kterém M. Ángel Asturias získal Nobelovu cenu a byl vydán nejúspěšnější román G. García Márqueze - *Sto roků samoty*.²⁰

Charakteristickým rysem tohoto období je literární směr magický realismus, který bude detailně rozveden níže. Dalším důležitým stavebním prvkem LA boomu bylo španělské

¹⁶ Toto dílo lze díky prvkům mýtu považovat za jeden z prvních projevů magického realismu.

¹⁷ Housková, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1998, 205 s. ISBN 80-7215-069-3. s. 105.

¹⁸ Tamtéž. s. 105-106.

¹⁹ „Creo que el boom fue un reconocimiento de que América Latina no solo producía dictadores, revolucionarios, charrros, etc.. sino que producía también buena literatura, un aliteratura que podía ser leída desde otras lenguas, desde otras culturas, porque aportaba algo novedoso, original, creativo a la literatura moderna.“ Vargase Llosa, Mario. Conferencia Inaugural del congreso *El canon del boom*. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2013. Inaugurační přednáška dostupná [online] v pdf.[cit. 2014-06-09]. Dostupné z <http://www.cervantesvirtual.com/obra/conferencia-inauguraldel-congreso-el-canon-del-boom/>.

²⁰ Housková, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1998, 205 s. ISBN 80-7215-069-3. s. 98.

nakladatelství Seix Barral s tehdejšími dominantními postaveními na knižním trhu spolu s literární agentkou Carmen Balcells. Nelze opomenout vliv francouzského surrealismu, především díky autorům pobývajícím ve 30. letech ve Francii, Aleja Carpentiera a Miguela Ángela Asturiase²¹, dle kterého surrealismus v latinskoamerických spisovatelích probudil cit a podpořil jejich snahu nejprve cítit a poté myslet.²² Housková ovšem tvrdí, že souvislost s evropskou avantgardou zůstává pouze okrajovým vlivem a nová hispanoamerická próza je hlouběji zakořeněná ve své vlastní kultuře.²³ Zmíňme i nyní alespoň několik hlavních představitelů tohoto období: Julio Cortázar (1914-1984); Carlos Fuentes (1928-2012); Gabriel García Márquez (1928-2014); Mario Vargas Llosa (1936); José Donoso (1924-1996) či Augusto Roa Bastos (1917-2005).

3.3 Latinskoamerický postboom a nové narativní směry

Postupme v periodizaci dále a zmíňme další období latinskoamerické literatury - postboom, literární směr LA osmdesátých let reprezentovaný autory narozenými mezi 40. a 60. rokem dvacátého století. Lze tvrdit, že se jedná o pokračování tvorby doposud tvořících spisovatelů, ke kterým se přidávají další, nyní již také ženské autorky. Z hlediska naší diplomové práce je toto období tím nejdůležitějším, neboť právě do něj spadá *Dům duchů* vydaný roku 1982. V tomto případě se jedná o svědeckou a intimní zповěď s výraznými prvky magického realismu.

Pro nástin charakteristiky tohoto směru zdůrazněme jeho sepjetí s evropskou postmodernou. Zejména postmoderní literatura, spojující literaturu s aktuální dobou a prostředím, rychleji se měnícími názory a životním stylem, směřuje k jistému znejistění - relativizaci pravdy. Různé kultury se prolínají, svět objevuje komunikační technologie a ke čtenáři se dostává nabídka „vlastního pohledu“. V literární tvorbě dochází k vytváření celkově nových románových struktur, k zařazení kinematografických technik a vnitřního monologu postav či jisté hry autora se čtenářem. Dalším rysem celkové charakteristiky by

²¹ Housková, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1998, 205 s. ISBN 80-7215-069-3. s. 105.

²² López Álvarez, L.: *Conversaciones con Miguel Ángel Asturias*. Madrid: Editoria Magisterio Espanol, 1974, s. 80-81.

²³ Housková, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky*. s. 105.

mohla být tvorba literatury svědectví, komplikovanost textů, věrné zobrazení skutečnosti a nejasnost autorových myšlenek²⁴.

Autoři zobrazují ve svých dílech každodenní život, bývají ovlivněni masovou kulturou, televizí, rádiem či filmem (kinematografické techniky - M. Puig, M. Vargas Llosa) a mísí různé typy vyprávěcích stylů (kronika, fikce, žurnalistika, esej, román, atd.) spolu s důrazem na milostné zápletky a přítomnost humoru. Z literárních druhů je zde především rozvíjen fantastický román, literatura nese prvky magického realismu, objevují se politické, psychologické a historické romány či romány svědectví. Závěrem této práce konkretizujeme zmíněné prvky na konkrétních příkladech z *Domu duchů*.

Latinskoamerický postboom je také význačný pro vstup ženských autorek na literární trh, přinášející tak jiný pohled na svět a problémy lidské společnosti (Isabel Allende, Elena Poniatowska, Laura Esquivel).

3.4 Teorie magického realismu

V rámci této části se pokusíme rozvést již několikrát zmiňovaný pojem „magický realismus“.²⁵ Dominantně je spojován s obdobím LA boomu, avšak je možné ho identifikovat jak v předchozím období, například u M. Ángela Asturiase, tak i v pozdějším postboomu, do kterého je zařazován *Dům duchů*. Prvky magického realismu v tomto díle silně přetrvávají a jsou jedním z jeho základních stavebních prvků. Jak už jsme uvedli, magickým realismem bývá označován literární směr prolínající magické prvky s reálnou skutečností, vycházející z nativních kultur a vytvářející příběhy s nádechem nadpřirozena a fantazie. Dle Emila Volka je tento termín možné charakterizovat rozkladem na čtyři následující prvky tvořící první a nejúplnější modalitu magického realismu:

1. „Tradiční a moderní škála sociálních konfliktů („realismus“).

²⁴ Stejně tak jako v díle *Dům duchů*, autorka nechává čtenáři volnost pro vlastní představivost, vlastní úsudek o pravdivosti a možnosti nadpřirozených schopností Clary, vše mísící s reálným sledem historických událostí Chile, včetně ústředních postav 20. století, ač autorkou nepotvrzených.

²⁵ S obdobím LA boomu bývá vedle magického realismu často spojováno také „zázračné reálno“ (lo real maravilloso), pojem pocházející od Alejandra Carpentiera, který formuloval v předmluvě k románu *Království z tohoto světa (El reino de este mundo, 1949)*. Zázračné reálno vyznačuje latinskoamerickou přírodu, která disponuje něčím zázračným, neuchopitelným a těžko popsatelným. Alejo Carpentier, *De lo real maravilloso americano. Tientos y diferencias*. s. 81-99.

2. Simulakrum indiánské, černošské a lidové kreolské kultury jako materiál pro magický úhel pohledu („zázračné reálno“).
3. Totalizující univerzální symbolicko-mýtická projekce všednosti.
4. Nové experimentální techniky.²⁶

Studie Magdy Kučerkové na základě detailnějších úvah nejen o dílech Isabely Allendeové, podobně jako Emil Volek vytyčuje několik rysů magického realismu:

1. Žánrový synkretismus, který spojuje prvky historického a sentimentálního románu (mýtus, pohádka), ač na základě realistického přístupu s prvky osobního svědectví a reportáže.
2. Stírání hranic mezi realitou a fantazií, plynulé a přirozené začleňování nadpřirozených prvků, tedy snů, duchovního světa, magie a mýtu.
3. Obraznost, díky nejisté hranici mezi realitou a magickým světem, je nutné doprovázet naši fantazií. Neobyčejné vlastnosti postav a zvláštní atmosféru zobrazují symboly a dochází až k absurditě situací. Obraznost také formuje lidový jazyk, tedy původní hispanoamerická slovesnost (frazologie, archaická slova) a sémantická víceznačnost.
4. Témata charakterizující magický realismus často obsahují motivy lásky a smrti. Propletení s motivy snů, samoty a plynutí života s mýtickou představou. Harmonie přírody, vesmíru, nezvratnost osudu a síla lásky a vášně.
5. Čas jako důležitý naratologický prvek, narušení časové chronologie (retrospektiva), ponoření do lidských vzpomínek, který může být návratem k novému příběhu, předpokládající kontinuitu života. Svět živých se konfrontuje s mýtickou věčností, atmosféru tajemna umocňují momenty anticipace, výstrahy a upozornění, což je jeden z nejtypičtějších znaků magického reálna.
6. Úloha vypravěče, vyprávění bývá často realizováno prostřednictvím přímého nebo osobního vypravěče, na první pohled situace dávající najevo věrohodnost a na druhé straně moment překvapení, vážnost a tragično vyváží humor.

²⁶ Volek, Emil: „Realismo mágico entre la modernidad y la postmodernidad: hacia una remodelación cultural y discursiva de la nueva narrativa hispanoamericana“. INTI 31, 1990. s. 13-14) Volek 1990, s. 13-14 IN Housková 1998, s. 104).

7. Typy postav, nejčastěji ženy jsou nositelkami magických prvků a nositelkami lidové moudrosti. Bývají obdařené nadpřirozenými schopnostmi, humorem, mají schopnost nadhledu a vtipného postřehu. A ačkoliv se mužské postavy dostávají do pozadí podřizující se tak nevědomě světu žen, zůstávají přesto rovnocennými partnery.²⁷

Hispanoamerický magický realismus bývá také spojován s evropským malířstvím s magickou atmosférou. Tento termín poprvé zmínil německý kritik umění Franz Roh v knize *Postexpresionismus. Magický realismus. Problémy nejnovějšího evropského malířství*.²⁸ Autor tento pojem použil pro označení postexpresionistického německého malířství, které proniká do hlubších vrstev skutečnosti. Do hispánského prostředí pronikl magický realismus prostřednictvím překladu této knihy do španělštiny v roce 1927. Následně, v roce 1948 Arturo Uslar Pietri uvedl jako první termín magický realismus ve své knize esejů *Písemnictví a osobnosti Venezuely* jako možné označení jistého typu hispanoamerické narativní prózy.²⁹

Gabriel Garcia Márquez bývá označován za nejvýznamnějšího autora tohoto směru a jeho nejslavnější román *Sto roků samoty (Cien años de soledad)* je jeho typickým příkladem. Tato kniha, kde dle Houskové „v mýtické narativní perspektivě jsou fantastické jevy součástí každodennosti – a zároveň všední věci mají fantastické vlastnosti“³⁰, byla vydána v roce 1967, tedy ve vrcholném období LA boomu. Povšimněme si také toho, že právě samotné vydání *Sto roků samoty* je považováno za jeden z klíčových momentů vytvářející LA boom. V tomto díle se všednodenní záležitosti vypravěči i románovým postavám jeví jako zázračné a fantastické jevy jsou naopak líčeny jako běžné všednodennosti. Autor sám se k problematice magického realismu vyjadřoval jen příležitostně, tomuto označení se sice nebránil, ale také se ho nepokoušel přesněji definovat. Přesto a snad právě proto jsou v jeho tvorbě prvky magického realismu nejvíce rozvinuty.

Stejně tak i v dále studovaném *Domě duchů* se objevují prvky magického realismu spojené s postavou Clary, od dětství hovořící a přátelící se s duchy a disponující dalšími

²⁷ Kučerková, Magda. *Magický realismus Isabely Allendové*. s. 63-65.

²⁸ Roh, Franz. *Nach-Expresionismus, Magischer Realismus. (Probleme der neuesten europäischen Malerei)*. Klinkhardt u. Bierman, Leipzig 1925) IN Lukavská 2003, s. 12.

²⁹ Uslar Pietri, Arturo: *Letras y hombres de Venezuela*. Fondo de Cultura Economica, Mexico 1948, s. 77.

³⁰ Housková, Anna, *Imaginace Hispánské Ameriky*. s. 106.

nadpřirozenými schopnostmi, které budou rozebírány níže: „Byla to doba, kdy ještě beztrestně působily tajné síly lidské přirozenosti a dobrá boží nálada a vyvolávaly tím poplach a zděšení ve stávajících fyzikálních a logických zákonech.“³¹ Zde je již ovšem zajímavé, zřejmě na základě jistého časového odstupu, že tyto fantastické jevy nejsou již běžně přijímány společností, tedy ostatními postavami, tzv. nejeví se jako úplně všední: „Otec Restrepo musel zmírnit své poslání inkvizitora, aby malou Claru nechal na pokoji [...] báli se pomluv a fanatismu otce Restrepa. [...] Clara rostla jako planá rostlina, přes všechny rady doktora Cuevase, který přivezl z Evropy novinku: koupele ve studené vodě a elektrické šoky při léčení duševně chorých“ (s. 16).

Z dalších autorek magického realismu jmenujme například Mexičanku Luru Esquivel, autorku knihy *Koření vášně* (*Como agua para chocolate*, 1989), spadající také do období latinskoamerického postboomu. Z mimoamerických autorů si lze povšimnout například Salmana Rushieho s jeho dílem *Děti púlnoci* (1981) a jisté prvky magického realismu lze vysledovat například i v populární sérii *Harryho Pottera* J. E. Rowlingové, již hraničící s literaturou typu fantasy.

³¹ Allendeová, Isabel. *Dům duchů*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1990, 379 s. ISBN 8020500596. Všechny další citáty jsou z tohoto vydání.

4. Situace 20. století v Chile pronikající do děje románu

Období, kdy Isabel Allendeová odchází od exilu, je jistě jednou z nejzávažnějších kapitol chilské historie a autorka se mu záměrně ve svém díle nevyhýbá. Alba, hlavní hrdinka třetí generace rodiny Truebů, je zadržena a několik měsíců vězněna a brutálně mučena stejně jako tisíce reálných osob za doby vojenského puče Augusta Pinocheta: „Mluví se o více jak 3000 zabitých či zmizelých, více jak 38.000 mučených a víc jak 200.000 osobách, které odešly do exilu v důsledku politických událostí v Chile.“³² Z rozhovoru Celie Zapaty s Isabel Allendeové v knize *Vida y espíritu* vyplývá, že historické reálie autorka nepodceňovala: „Znám jednoho profesora, který detailně studoval Vaši knihu, stránku po stránce porovnáváje a zkoumáje jednotlivé historické události v Chile. Zemětřesení, politické události a sociální situaci v knize a došel k názoru, že vše je totožné s realitou? - Nemyslete si, že to je pouhá náhoda.“³³

Z těchto důvodů bychom v této kapitole rádi stručně nastínili historickou situaci dvacátého století v Chile s důrazem na vojenský převrat Augusta Pinocheta. Děj se odvíjí v průběhu sedmdesátí let, s počátkem okolo 20. - 30. let dvacátého století, kdy se chilské vlády začínají intenzivně zabývat řešením hospodářských a sociálních problémů země. První historicky doložitelnou událostí, kterou lze v *Domě duchů* nalézt, je zemětřesení roku 1939 (Terremoto de Chillán) z čehož lze usuzovat, že kořeny děje leží o několik desetiletí dříve než těžiště děje knihy: „Pohroma způsobená zemětřesením pohroužila zemi v dlouhý smutek. Nestačilo však, že se země zatřásla tak, že se všechno zřítilo, přidalo se k tomu ještě další neštěstí. Moře, které při zemětřesení o několik mil ustoupilo, se přílivem vrátilo jedinou gigantickou vlnou. Mrtví se počítali na tisíce a nebylo rodiny, kde by někoho neoplakávali“ (s. 145). Ve čtyřicátých a padesátých letech se chilská společnost ideově zmítá od komunismu až k radikální pravici. Šedesátá léta přinášejí určitou ekonomickou stabilizaci, ačkoliv ji zpočátku komplikují následky zemětřesení z roku 1960. V roce 1970 vítězí ve volbách

³² Vrbová, Daniela. *Český rozhlas plus: 40 let od vojenského převratu v Chile*. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/historie/_zprava/1253350.

³³ „Conozco un profesor que ha estudiado el libro en detalle y al seguir página a página los hechos, comprobando que coinciden exactamente con eventos históricos de Chile. El terremoto, los acontecimientos políticos y sociales, todo eso le dio la pauta para poner fechas precisas a cada capítulo - No creas que eso resultó por casualidad!“ Correa Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. p. 86-87.

socialistický prezident Salvador Allende a po třech letech jeho stále méně stabilní vlády dochází v Chile ke státnímu převratu.

Pravicová interpretace puče hovoří o tom, že se ozbrojené síly zhostily své morální povinnosti svrhnout vládu, která, ač zpočátku legitimní, začala porušovat zákony země. Levicová a socialistická historiografie mluví o puči, při kterém vojenská junta svrhla demokratickou vládu a postavila se vůli svobodného národa. Faktem je, že silně levicový prezident Allende byl zastáncem kolektivizace, znárodňování a zvyšování veřejných výdajů – čímž si jistě nezískal přízeň konzervativních vrstev společnosti. Ekonomická situace země se stále zhoršovala a útok na prezidentský palác, ke kterému došlo 11. září 1970, byl tak do určité míry logickým vyvrcholením napětí ve společnosti: „Do budovy vtrhli vojáci a obsadili Prezidentský palác. [...] Ve mně jste se zmýlili, vy zrádci. Mne sem dosadil lid a ten já neopustím do posledního dechu, odpověděl klidně. Prezident všem stiskl ruku. - Já půjdu poslední, řekl. Živého už ho nespátřili“ (s. 336).

Většina z vůdců opozice počítala s rychlým návratem k demokratické vládě, avšak Augusto Pinochet převzal rozhodující moc v zemi na celých šestnáct let. Postavil se do čela armády, která se rozhodla odstranit chaos a socialismus pomocí represe, mučení a vražd. Ústava byla zrušena, parlament rozpuštěn, politické strany byly postaveny mimo zákon a veškerý politický život byl v zemi ukončen. Často nebyla dodržována ani ta nejzákladnější lidská práva, zatýkalo se, tisíce lidí se ocitli bez konkrétního obvinění ve vězení. Řada z nich byla mučena, bez soudu popravena nebo beze stopy zmizela³⁴. V témže roce umírá Pablo Neruda, který je v knize nazýván jako „Básník“: „Ve svém domě u moře umíral Básník. Byl nemocný a události poslední doby vyčerpaly jeho touhu žít. [...] Odvezli ho do hlavního města. Čtyři dny nato zemřel. A poslední slova člověka, který opěvoval život, byla: „Oni vás postřílejí! Oni vás postřílejí“ (s. 338)

³⁴ Chalupa, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 139 s. ISBN 80-7277-136-1. s. 91.

5. Spiritualita

Clara vyrostla z dítěte v dívku v rodném domě, ve světě úžasných historek, klidného mlčení, kde se čas hodinami ani kalendáři neměřil, kde předměty ještě měly svůj vlastní život, duchové si sedali na stůl a mluvili s lidmi, minulost a budoucnost byly součástmi jednoho času a přítomná realita kaleidoskopem neuspořádaných zrcadel, kde se mohlo všechno přihodit (s. 80).

Tato úvodní ukázka z *Domu duchů* se týká hlavní postavy Clary, jež je styčnou postavou oblasti spirituality tohoto díla, posléze spolu se svou vnučkou Albou. Přestože tato diplomová práce není výlučně zaměřena na oblast spirituality, domníváme se, že ji nelze přehlédnout. Spiritualita je prostoupena magickým realismem (jak již bylo uvedeno výše, hranice mezi realitou a fantazií se stírají, do literatury jsou plynule začleňovány nadpřirozené prvky – sny, duchovní svět, magie a mýtus³⁵), a proto je na místě pokusit se její jednotlivé formy přiblížit. Spiritualitou se nezabýváme z vědeckého hlediska³⁶, spíše se pokusíme jednotlivé prvky stručně popsat tak, abychom umožnili čtenáři spolu s naší představivostí alespoň z části do této oblasti také nahlédnout. Některé z prvků konkretizujeme na jednotlivých příkladech z knih *Dům duchů* a *Sto roků samoty* G. Garcíi Márqueze.

Rádi bychom podotkli, že tato oblast bádání je a jistě zůstane detailně neprozkoumána právě z důvodu své „neuchopitelné“ podstaty, proto ani my se neodvažujeme tvrdit, že následující poznatky by mohly být považovány za jednoznačné. Jisté je i to, že není možné doložit či přesně vysvětlit, co je jednotlivými prvky přesně zamýšleno. A snad právě to je to, co nás, čtenáře magického realismu, poutá a zajímá. Vše zůstává zahaleno jakýmsi tajemstvím.

Nádechu nadpřirozena (spirituality) si lze celkově povšimnout na latinskoamerické kultuře. Spiritualitu je možné nalézt v jiném způsobu vyjadřování, prožívání každodenních věcí a života či náhledu na smrt člověka. Isabel Allendeová v knize *La vida y espíritu* popisuje, že od doby, na kterou je sama schopna si vzpomenout, cítila, že svět je magický, že existují dvě různé reality, první, ta očividná, hmatatelná a obvyklá a pak je zde ještě jiná,

³⁵ Kučerková, Magda. *Magický realismus Isabely Allendové*. s. 63-65.

³⁶ Ani z hlediska její reálnosti.

ta druhá, realita noční, tajemná, stinná, neovladatelných vášní a lunární reality.³⁷ Stejným způsobem zobrazuje i dětství Clary v *Domě duchů*: „Clara vyrůstala ve světě pro ni stvořeném, ve světě, kde prozaická pravda materiálních věcí splývala s chaotickou pravdou snů, ve které ne vždy fungovaly zákony fyziky nebo logiky“ (s. 80).

Spiritualismus v širším významu spočívá v názoru, že základem lidského bytí a světa je duchovno, jde tedy o určitý protiklad materialismu a tvoří podstatu většiny náboženství. Latinské slovo spiritus znamená duch, dech či vzduch. V řadě starověkých kultur tyto pojmy splývaly pod představou, že po smrti duše z těla člověka vyvanula a stala se součástí vzduchu.³⁸ Mnozí američtí spiritisté se vědecky snažili zkoumáním spiritistických jevů, často pomocí nejmodernější techniky, a také tehdy nové fotografie, dokázat existenci ducha a tím i duchovního světa, nezávislého na materiálním těle a světě člověka: „Sestry Moorovy, ony jediné měly nezvratný důkaz o tom, že se duše mrtvých mohou zhmotňovat, a dokazovaly to na jedné fotografii: na té fotografii jsou vidět, jak sedí u kulatého stolu a nad jejich hlavami se vznáší nejasná, okřídlená ektoplasma“ (s. 116). Spiritisté tak chtěli podpořit tradiční náboženství, které v USA prodělávalo určitou krizi. Věřili, že se jim, paradoxně pomocí vědy, podaří znovuobjevit duchovní svět a najít tak obecný základ náboženské víry, společný pro všechna náboženství.³⁹

Nyní si přiblížíme některé pojmy, s nimiž spiritualismus, tedy zároveň i magický realismus pracují a které by mohly být užitečné pro náhled na nadpřirozené jevy objevujících se (nejen) v díle *Dům duchů*.⁴⁰

Medijnost – vychází z latinského medialis – zprostředkovávající a jedná se o soubor vlastností duchovního těla živých bytostí umožňující navazování a udržování styku s obyvateli nehmotné sféry.⁴¹

³⁷ „Desde muy chica, desde que puedo recordar, he sentido que el mundo es mágico, que existen dos realidades, una palpable, visible, cotidiana, solar, y otra que es la realidad de la noche, de los secretos, las sombras, las pasiones controlables, una realidad lunar... Y estos dos planos también los siento en mi cuerpo“. Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 43.

³⁸ Sanitrák, Josef. *Dějiny české mystiky*. Praha: Eminent, 2010. ISBN 9788072813285. s. 13.

³⁹ Sanitrák, Josef. *Dějiny české mystiky*. s. 13.

⁴⁰ Detailnější důvody, proč jednotlivé prvky do naší práce zařazujeme, jsou popsány v úvodu této kapitoly.

⁴¹ Grzybowski, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2005, s. 471 – 492. ISBN 80-7362-107-x.

Médium – vychází z latinského medium – prostředník a je to bytost obdařená médijností, která je prostředníkem mezi sférou materiální a nehmotnou. V závislosti na stupni vývoje médijnosti je schopno vyvolávat nebo podporovat určité jevy inteligentního nebo čistě fyzikálního charakteru.⁴² Médium je schopno sdělovat protékající informace z „onoho světa“ od andělů a archandělů. Panuje názor, že tyto schopnosti má každý, avšak na různých úrovních, u každého je informační „průtokový kanál“ více či méně uzavřen. Druhy osob či technik operující s médijností jsou například lidové léčitelé (bylinkáři), kartářství, regresní terapie, numerologie, astrologie či nejrůznější způsoby věštění budoucnosti. Ač jsou nazývány různými jmény, všechny pracují právě s médijností a médii na základě vibračních vln, které průtok zprostředkovávají tím, že informace z „onoho světa“ předávají dále na základě jejich uvážení. Tyto procesy slouží ke spojení duchovního světa s materiálním tělem (lidskými bytostmi).

Právě médii obdařené médijností jsou v *Domě duchů* Rosa, Clara a Alba. Jisté osoby bývají již od narození tímto nadáním vybaveny, jako je tomu v případě zmíněných žen, jiné k tomu postupem času teprve dozrávají či naopak zůstanou tomuto průtokovému kanálu zcela uzavřeny. V *Domě duchů* by tímto příkladem mohla být postava Blanky, ač celoživotně obklopena matčiným světem duchovna, její duchovní schopnosti jako by byly po celý život uzavřeny.

Vibrační vlny – k médijnosti, tedy i nadpřirozeným schopnostem Clary, Alby i Rosy patří vibrační vlny. Každá osoba má okolo sebe určitou energii, která se pohybuje na jisté úrovni. Dle naší představy jsou to dvě řeky, ve kterých je člověk se schopen pohybovat, zároveň však mezi nimi jsou další mezistupně těchto dvou toků. Všechny osoby se pohybují na různých stupních. Je možné, že pokud jakákoliv osoba přijde k léčiteli či lékaři a nachází se na vyšší vibrační úrovni, není ve většině případů možné, aby tato osoba pomohla léčenému, spíše zde dochází k zprostředkování informací, tedy léčená osoba napomáhá léčiteli. Je-li zde příležitost k růstu, dojde k rezonanci vln a energie se posouvá. V tomto ohledu je náš názor blízký interpretaci H. G. Gadámery ze stati *Estetika a hermeneutika*, kde tvrdí: „Co nám něco říká, je

⁴² Grzybowski, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. s. 471 – 492.

– jako ten, kdo mi něco říká – cizí v tom smyslu, že nás to přesahuje...⁴³, tedy jen to, co nás převyšuje, nás může oslovit.⁴⁴

Jemnohmotná těla – lidská osoba je složena z fyzického těla a šesti jemnohmotných těl, která nebývají většinou osob vnímána. Nejsou dostupná našim smyslovým orgánům. Nacházejí se na povrchu a okolo fyzického těla a jsou jimi: kéterické, nebeské, intuitivní, karmické, mentální, astrální a éterické tělo. Kéterické tělo vystupuje 80 - 100 cm za hranice fyzického těla. Vypadá jako nazlátlé vejce, ve kterém se nacházejí všechna další těla člověka. Intuitivní tělo lze vidět jako tmavomodrou elipsu vzdálenou 50 - 60 cm od fyzického těla, ve které je prázdné místo, které se shoduje s naším éterickým tělem. Karmické tělo patří k nesmrtelné složce člověka a reinkarnací přechází z jednoho života do druhého. Je to tělo duše, ve kterém jsou obsaženy příčiny jednání člověka a informace o jeho možném budoucím jednání. Mentální tělo je tělo lidských myšlenek a poznatků, od fyzického těla je vzdáleno 10 - 20 cm a úplně kopíruje jeho tvar a tvoří ho energie mentální roviny. Astrální tělo se nachází 5 - 10 cm od fyzického těla a charakterizuje ho neustále se přelévající barevné seskupení energie, kopírující naše emoce. Astrální energie tvoří tzv. astrální rovinu, ve které žijí astrální bytosti a objekty ze snů. Éterické tělo je přesnou kopií fyzického těla a kopíruje jeho siluetu ve vzdálenosti 3 - 5 cm. Je tvořeno zvláštní látkou, které říkáme éter (přechodná hmota mezi pevnou hmotou a jemnějšími energiemi).⁴⁵ Racionálnějším náhledem na tuto problematiku je proxemika – neverbální komunikace na základě vzdálenosti komunikujících osob/objektů.

Příkladem uveďme únik Alby do jednoho z těchto těl při jejím mučení: „Začalo se proslýchat, že je v agónii. Znovu ji předvedli před plukovníka Garcíu, který v těchto dnech obnovil svoji nenávisť, ale Alba ho nepoznala. Už byla na druhé straně, tam, kam jeho moc už nedosáhla“ (s. 360) či Clary spojení s Blancou v době těhotenství: „S postupem těhotenství se Clara neodvratně vzdalovala realitě a nořila se do svého vnitřního světa, v tajemném, stálém dialogu s dítětem“ (s. 96).

⁴³ Gadamer, Hans-Georg. *Člověk a řeč: (Výbor textů)*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999, 154 s. ISBN 80-86005-76-3.

⁴⁴ V námi rozebírané oblasti - léčit.

⁴⁵ Empatia: Jemnohmotná těla. Svijaš, Alexander. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://empatia.cz/karmalogie/stavba-lidskeho-tela/jemnohmotna-tela>.

Numerologie - je starodávná věda zkoumající data narození člověka na základě vibračních čísel s cílem porozumět jeho osobnosti a charakteristickým vlastnostem. Datum narození, tedy individuální hodnoty jednotlivých čísel vypovídají o povahových vlastnostech a schopnostech, profesních možnostech či zdravotních dispozicích jednotlivých osob. Již Pythagoras určil každému číslu jeho kvalitu a zavedl systém, s kterým numerologie doposud pracuje. Příkladem uveďme opět Claru, která se touto vědou v průběhu svého života zaobírá a praktikuje ji.

Astrologie - podobně je tomu v případě této hermetické vědy, zabývající se konstelací hvězd a planet, dle kterého se vyvozují souvislosti mezi děním na Zemi. K tomuto pojmu zmiňme situaci narození Alby, které Clara předpověděla budoucnost na základě znalosti astrologie: „Alba nechodila do školy, protože babička tvrdila, že někdo s tak příznivou konstelací hvězd, jako má ona, nepotřebuje umět víc než číst a psát“ (s. 236).

Duch – je bytost s individuálními vlastnostmi obydlující všehomír, spoluvytváří nehmotný svět a podléhá přirozenému zákonu vývoje. Je vybavena duchovním tělem duše jedince, která žila nebo bude žít na zemi či v jiných světech). Ve spojení s hmotným tělem, v závislosti na svém charakteru tvoří bytost lidskou nebo zvířecí.⁴⁶ Duch se vrací či zůstává na zemi například při potřebě vyrovnaní rodinné karmy, v případě nápomoci a ochrany: „Snažila se nedýchat, nehýbat, netrpělivě čekala na smrt. Tak plynul dlouhý čas. Když už cíle skoro dosáhla, zjevila se jí babička Clara, kterou tak často volala, aby ji pomohla zemřít“ (s. 359) či v případech, kdy předešlý život zanechal na tomto světě něco nevyřešeného a duše nemůže snadno odejít. „[...] Věděl, že ty podivné zvuky, které služebnictvo také slyšelo, pocházejí od Clary, která se po domě toulala se svými spřátelenými duchy. Často viděl svou ženu, jak v bílých šatech proklouzne salóny, a slyšel její dívčí smích“ (s. 344). Tvrdí se, že při odchodu na „onen svět“ existuje jistý mezisvět (například při havárii, duše ještě není připravena odejít a zastaví se právě zde či pouze přijde zpět na moment za jistým účelem: „Potom uslyšeli cinkání klíčů, načež se otevřely dveře a objevila se Férula, ticha, s nepřítomným pohledem. [...] Clara otevřela oči. – Férula zemřela, oznámila“ (s. 154).

Brány země (peklo) bývají uzavřené a pouze bohyně Hekaté je otvírá jednou ročně (Dušičky, Halloween, Día de los muertos). Občas nastává situace, kdy duši nevyhovuje její fyzické (hmotné) tělo, a proto musí zemřít, aby se mohla narodit v jiném, vhodnějším těle.

⁴⁶ Grzybowski, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. s. 471 – 492.

Také ne všechny duše chodí k nám na svět v dobrém, chtějí se například pomstít, podívat na to, kdo a jak hospodaří s jejich majetkem či zanechat vzkaz.

Manifestace – je jev, který signalizuje přítomnost duchů a jejich snahu o spojení způsobem, který lze zaznamenat pomocí smyslů hmotného světa⁴⁷: „[...] ze spodního patra byly slyšet hlasy a tajemné zvuky, jakoby někdo na půdě přemísťoval kusy nábytku. Nikdo nebyl schopen tyto magické zvuky v Domě duchů vysvětlit. Pravděpodobně měla své vlastní duchy.“⁴⁸

Levitace – mediální jev spočívající v zdánlivě samovolném vznášení se předmětů z neživé hmoty nebo živých bytostí ve vzduchu. Ve skutečnosti bývá vyvolána působením duchů či může být projevem jedné z funkcí duchovního těla média (vznášení se duše): „[...] to však už se krásná Remedios začala vznášet vzhůru. Poloslepá Úrsula jediná zachovala dost rozvahy, aby pochopila, jaký to vítr zavál, a ponechala mu prostěradla napospas, hledíc za krásnou Remedios, jak jí mává na rozloučenou ze změti bělostných prostěradel, která nezadržitelně stoupala společně s ní [...].“⁴⁹

„- Chtěla bych se vznést, řekla Clara – Tady ne! Vykřikl jsem zděšen při pomyšlení, že by skutečně byla schopna se vznést nad hlavy cestujících a z perónu odletět“ (s. 106).

Dle naší představy je možné, že při levitaci dochází ke krátkodobému opouštění duše z těla, které jsou spojeny zlatou šňůrkou. Pokud se za šňůrku zatáhne, duše se vrátí zpět do těla. Levitovat je možné i nevědomě během spánku, kdy se duše může vznášet dle vlastního uvážení. Během vědomé levitace je duši umožněno odejít pouze na určitou vzdálenost (spojení šňůrkou) s pocitem toho, že duše na sebe shlíží z vrchu a je všude v místnosti. Tímto „vypuštěním duše“ se tělo čistí a charakteristickým je pocit stavu blaženosti, bezpečí, vyrovnanosti se životem. Stav, který se blíží jisté formě závislosti a k vyvolání podobných pocitů lze dosáhnout využitím drog či omamných látek. Zmiňme období španělské mystiky 15. Století, ve kterém byly nalezeny důkazy o levitaci. Je možné,

⁴⁷ Grzybowski, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. s. 471 – 492.

⁴⁸ „[...] en la planta baja, se oyen ruidos, como si arriba arrastraran muebles pesados. Nadie ha podido explicar esos ruidos misteriosos de „la Casa de los Espíritus“; quizás, ya tenga sus propios fantasmas.“ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritus*. s. 24.

⁴⁹ Márquez, Gabriel García. *Sto roků samoty*, s. 185.

že díky této technice a spojení duší s Clarou, Albě umožnilo při pobytu ve vězení a jejím týrání přežít. Po jisté době se její duše dostává ven z fyzického těla, ač si stále udržuje životní funkce:

Začalo se proslýchat, že je v agónii. Dozorci otevřeli padací dveře samotky a lehce ji odtamtud vytáhli, protože velmi málo vážila. Znovu ji předvedli před plukovníka Garcíu, který v těchto dnech obnovil svoji nenávist, ale Alba ho nepoznala. Už byla na druhé straně, tam, kam jeho moc už nedosáhla (s. 360).

Automatismus grafický – jev, kdy duch využívá ruku média k předání zprávy v písemné nebo kreslené formě. Jedná se například o automatickou kresbu. „Za několik let zaplnila Alba nejen tu velkou stěnu, ale i ostatní zdi své ložnice obrovskou freskou, na níž se objevily vzpomínky, přání, smutky a radosti jejího dětství“ (s. 238).

Poltergeist – jedná se o jev krátkodobých manifestací nebo posednutí nejčastěji nižšími duchy, vyvolávající spektakulární fyzikální efekty: „Dokázala rozhýbat klávesy zavřeného pianu“ (s. 76) či příkladem Mauricia Babilonia ze *Sto roků samoty*, který se vždy objevoval v doprovodu žlutých motýlů.

Čtení z ruky – je metoda, kdy se na základě stavby a tvaru ruky pokouší vyčíst budoucnost. „Kromě toho jí babička přečetla z ruky, že má železné zdraví a bude mít dlouhý život“ (s. 89).

Věštění kyvadlem (radiestézie) – kyvadlo testuje sílu energetických polí, využívá se ke zjišťování zdravotního stavu, vhodného řešení situace a je možné ho využít jako prostředníka k navázání spojení s duchovními bytostmi: „Clařino spojení s bloudícími dušemi a s mimozemšťany se zprostředkovávalo pomocí telepatie, snů a kyvadélka. Držela ho ve vzduchu nad abecedou uspořádanou na stole. Samočinné pohyby kyvadélka označovaly písmena a podávaly poselství ve španělštině a esperantu“ (s. 235).

Předpověď budoucnosti – Jak jsme již zmínili výše, dalším projevem se spojení s duchovním světem může být předpovídání budoucnosti. Existují tři způsoby. Prvním je vidění, kdy poselství z nebes přichází k člověku pomocí vizí a různých obrazů. Druhým způsobem je slyšení, zde příslušná informace přichází skrze uši a člověk zprávu slyší svým duchovním sluchem. Třetím způsobem je vědění, poselství přichází skrze pocity a myšlenky.

Osoby danou věc jednoduše vědí, i když jim nemusí být jasné z jakého důvodu.⁵⁰ „Sny nebyly to jediné, co Clara dokázala uhodnout. Předvídala také budoucnost a poznala záměry lidí; jak dospívala, její schopnost se zvětšovala a po celý život ji už nikdy neopustila“ (s. 75-76).

Výklad snů - věda zabývající se teorií snů, jejich vznikem a především významem. Již za dob starého Říma a Egypta byly sny s náležitou pozorností zkoumány. Lidská duše se během snů propojuje s nebesy, kde dochází k následnému řešení či pouhé probíhání určité situace. Ve snech se poté zobrazují naše životní situace, touhy, obavy i nedostatky: „Clara jasnozřivá znala smysl snů. Ta schopnost u ní byla přirozená, nepotřebovala k tomu obsáhlé studium kabalistiky. Bez váhání psala na svou tabulku, že věž znamená smrt a že ten, kdo letí nad ní, se po nějaké nehodě zachrání, kdo ztroskotá a slyší sirénu, ztratí práci a bude mít bídu [...]“ (s. 74).

Podobné uvažování o spiritualitě je i v současnosti inspirací pro literární a kinematografickou tvorbu, jako například nedávno uváděný český seriál *První republika*, film *Serendipity* (Lásce na stopě) či kniha *Žitkovské bohyně* české spisovatelky Kateřiny Tučkové a samozřejmě díla dalších současníků⁵¹.

⁵⁰ Trávníček, Richard. Spirit: Naučte se předpovídat budoucnost. 2009 POWERED BY CSA CZECH S.R.O. & VICTORY MEDIA, a.s. *Spirit: NEJPRODÁVANĚJŠÍ TÝDENÍK O TAJEMSTVÍCH ŽIVOTA* [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://www.spirit.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=232:naute-se-pedpovidat-budoucnost.

⁵¹ Nejen latinskoamerických autorů magického realismu.

6. Obecná teorie charakteristiky postav

Literární dílo je tvořeno složitou sítí vztahů mezi rozličnými svými částmi a úrovněmi a současně sítí vztahů, které s ním spojují osobu tvůrce na jedné straně a osobu čtenáře nebo vykladače na druhé straně. Smysl díla se zjevuje v nekonečném odvíjení sítě, jež je v něm zauzlena. Každé dílo je ve své podstatě nekonečné, svým způsobem a v různé míře explicitně a vědomě v sobě zahrnuje všechna díla minulá, současná a vlastně i budoucí.⁵²

V této části práce bychom se rádi pokusili o stručný nástin teorie týkající se charakteristiky postav. Uvedme nyní pojem ze *Slovníku literární teorie*: „Literární postava je každý fiktivní subjekt, vystupující v literárním díle, jenž je v tématickém plánu díla realizován v motivech, které představují jeho vnější podobu a pojmenování jeho vlastností.“⁵³ Následující teoretický přehled nám pomůže při následném rozebírání jednotlivých postav a zjištěné poznatky se na ně pokusíme aplikovat.

Pokud budeme nahlížet na postavu jako na kategorii, panuje okolo tohoto tématu několik různých názorů. Jistá koncepce se objevuje již v rámci ruského formalismu ve dvacátých letech 20. století, kdy autoři zbavují postavu vnějších vazeb textu a soustředí se pouze na postavu jako na produkt autora. Později přicházející francouzští strukturalisté se vracejí ke zkoumání postavy na základě dalších vazeb zdůrazňující její funkce. Při náhledu na postavu jako na funkci, jsou tím zpravidla zamýšleny:

přístupy inspirované lingvistickými systémy a kriticky analyzující jednotlivé narativní entity a jejich konstelace, pojmenovávají základní pravidla, podle nichž se tyto konstelace formují a vyvíjejí. V těchto sémiotických přístupech hraje kategorie postavy klíčovou roli – je nahlížena jako na zásadní zdroj dějového napětí a dynamiky vyprávění.⁵⁴

Dle Bohumila Fořta jsou základními aspekty pro určení charakterizace postavy následující dva indikátory: přímá definice a nepřímá prezentace. Přímou definicí je to, že určitý rys postavy je pojmenováván adjektivem, jiným typem podstatného jména, abstraktním jménem nebo pojmenováním pomocí částí promluvy. Druhým indikátorem, tedy nepřímou

⁵² Hodrová, Daniela. *Místa s tajemstvím: (kapitoly z literární topologie)*. Vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press, 1994, 211 s. ISBN 80-85917-03-3. s. 12.

⁵³ Vlašín, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Vyd. 2, rozšířené. V Praze: Československý spisovatel, 1984, s. 286.

⁵⁴ Fořt, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008. ISBN 978-808-5778-618. s. 20.

prezentaci je zamýšleno to, že literární postava není popisována přímo, ale spíše je vyjádřena nejrůznějšími charakteristikami a bývá znázorněna empirickými příklady. Rysy postavy, jež každou jednotlivou definici, charakterizují: „mohou mít právě v procesu recepce různou validační sílu v závislosti na typu vypravěče a promluvy, nicméně obecnou vlastností atributů literárních postav získaných definicí je statičnost.“ Tento proces charakterizace postav je možné shrnout do čtyř navzájem se prolínajících následujících procesů: proces konstrukce autorem; proces rekonstrukce čtenářem; proces prekonstrukce autorem i čtenářem a proces kontextuálními omezeními a očekáváními.⁵⁵

Dále dle Fořta, chceme-li hovořit o způsobech nepřímé reprezentace postavy, bývají založeny na komplikovaných a vzájemně se doplňujících a prolínajících se vztazích. Obsahující různé interní významy od vzhledu postav, k jejich činům a promluvám:

- Vzhled postav bývá obvykle vyjádřen popisem a je nezbytným aspektem postav a napomáhá k jeho identifikaci. Pomocí vzhledu se postava také vymezuje vůči ostatním entitám daného příběhu.
- Jednání postavy je základním významem, umožňujícím tak získávat informace o postavě na základě jejich činů. Dle vlastních zkušeností a kauzality si čtenář sám literární postavu interpretuje a nalézá morální vlastnosti postavy a její další atributy.
- Promluva postavy, tedy komunikace jednotlivých osob odkazují k implicitním významům podílejících se na vlastní interpretaci čtenářem. Stylem a obsahem jednotlivých promluv postavy poukazují na jednotlivé charakteristiky⁵⁶.

Pro úplnost obecné charakteristiky postav zmiňme pojem „narativní vědomí“, poukazující na „vnitřní prezentaci já v narativu a jednající se o prostředek fiktivního světa ve kterém se autorovi otevírá náhled na myšlenkové pochody a vnitřního rozhodování postav“ a „vlastní jména postav“, které nesou klíčový aspekt jejich charakteru, protože postava beze jména není pro čtenáře komplexní, jména postav „slouží jako konkrétní „věšáky“ na vlastnosti.“⁵⁷

⁵⁵ Fořt, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. s. 64.

⁵⁶ Tamtéž. s. 64.

⁵⁷ Tamtéž. s. 73.

7. Děj a struktura románu

Román je složen ze čtrnácti kapitol a epilogu. Příběh je vyprávěn retrospektivně postavami Albou a Estebanem. Oba vzpomínají a rekonstruují historii na základě svých vlastních vzpomínek spolu s Clařinými deníky. Dílo bychom mohli dále rozdělit do dvou oddílů. První je situován především do rodiny Truebů a del Valle, nese se v pozitivním duchu a pozvolném tempu, hlavním dějištěm všech událostí je venkovský statek Tří Marií a dominantními protagonisty jsou Clara a Esteban. Druhá část je více zaměřena na politické události země, nese se naopak spíše v negativistickém pojetí, svižnějším tempu, dějištěm je „dům duchů“ a pojednává především o Albině životě. Návrat Alby do „domu duchů“, kdy její prožité utrpení uspíšilo smrt Estebana je epilogem, ve kterém Alba podává výpověď o tom, z jakých důvodů se rozhodla tuto rodinou historii sepsat. Její těhotenství a případné budoucí setkání s Migualem ponechává příběhu otevřený konec.

Abychom se mohli začít zabývat detailně jednotlivými postavami, zprvu přibližme stručný obsah díla. Román *Dům duchů* se odvíjí v Chile, v blíže nespecifikovaném období dvacátého století.⁵⁸ Hlavní postavou je Clara del Valle, která již od dětství disponuje nadpřirozenými schopnostmi. Z důvodu přítomnosti této postavy do naší práce zařazujeme kapitolu pojednávající o spiritualitě, kterou se pokoušíme detailněji rozebrat. Clara věští budoucnost, dokáže číst ze snů, pohybuje na dálku s předměty a komunikuje s duchy. Právě ona je tou, která deníkovou formou zapisuje většinu historie rodiny Truebů a del Valle, na základě kterých později Esteban a Alba rekonstruují rodinnou ságu. Vyrůstá v klidném prostředí spolu se svou nadpozemsky krásnou sestrou Rosou, která je ale jednoho dne omylem otrávena místo jejich otce. Clara tuto událost, díky schopnosti předpovídat budoucnost, několik dnů dopředu předpoví a tento zážitek ji ponoří na devět let do ticha a mlčenlivosti. Rosa byla zaslíbena Estebanovi Truebovi. Když však s ním Clara opět po devíti letech promluví, předpoví či spíše oznámí rodině, že jí osud předurčil stát se Estebanovou ženou na místo Rosy, a proto se brzy objeví v jejich domě s žádostí o sňatek: „Nevěděl, že ona předem viděla svůj vlastní osud, proto ho svými myšlenkami přivolala, rozhodnuta provdat se za něj bez lásky“ (s. 86).

⁵⁸ Dle historicky doložitelných událostí příběh románu začíná okolo 20. - 30. let a vrcholí vojenským pučem Augusta Pinocheta.

Po svatbě se spolu a později i s Estebanovou sestrou přestěhují na venkovský statek Tří Marií, který Esteban vlastní silou již před svatbou uvedl do provozu. Avšak právě v té době, nešťastný a zatrpklý, uvedl do pohybu sled událostí, které později silně zasáhnou jeho rodinu. Násilím si podmaňoval každou ženou v blízkém okolí, které pak ve většině případů otěhotněly a přiváděly na svět jeho levobočky. Právě jeden z nich se stane pro rodinu osudným.

Toho dne, kdy můj dědeček v křoví u řeky znásilnil babičku Estebana Garcíi, Panchu Garciovou, přidal další článek k řetězu událostí, které se musely naplnit. Vnuk znásilněné ženy opakuje ten čin na vnučce násilníka a za čtyřicet let možná můj vnuk hodí vnučku Estebana Garcíi do křoví u řeky a tak tomu bude v budoucích staletích v nekonečné historii bolesti, krve a lásky (s. 375).

Na statku zaměstnává všechny, kteří jsou ochotni pracovat, a spolu s Clarou a Férulou zde žijí relativně poklidným životem. Po jisté době se Clara opět začíná ponořovat do vlastního spirituálního světa a jednoho dne oznámí, že čeká dítě, holčičku jménem Blanca. O několik let později další Clařino těhotenství přinese na svět dvojčata Jaimeho a Nicoláse. Mezitím zemřou Clařiny rodiče při autonehodě a Esteban se stává čím dál nesnesitelnější a zlostnější osobou. Férula pečuje o Claru, avšak cítí k ní více než pouhé přátelství až jednoho dne, Esteban, ovládnán nezvladatelnou žárlivostí, Férulu ze statku vyhodí a ta za několik let umírá. Před smrtí se jako duch přijde do domu rozloučit, především s Clarou: „Potom uslyšeli cinkání klíčů, načež se otevřely dveře a objevila se Férula, ticha, s nepřítomným pohledem. [...] Clara otevřela oči. – Férula zemřela, oznámila“ (s. 154).

O pár let později dochází k milostnému vzplanutí či spíše vyvrcholení osudové lásky mezi Blankou a deputátníkem Pedrem ze Tří Marií, což Esteban není schopen přijmout z důvodu Pedrovy angažovanosti proti jeho způsobům vedení statku. Po odhalení jejich lásky Blanku zmlátí, Pedrovi se však podaří utéct. Je nucen se před Estebanem ukrývat několik následujících měsíců. Jejich spor vyvrcholí konfrontací v Pedrově úkrytu, do kterého je Esteban nasměrován malým chlapcem, jedním ze svých levoboček. Právě ten později v rodině Truebů sehraje velmi důležitou roli. Po fyzickém napadení Blanky a posléze i Clary se obě vrátí do města, do domu Clařiných rodičů. Ta po tomto incidentu už se svým manželem nikdy nepromluví. Jamie a Nicolás studují na internátních školách. V „domě duchů“ Clara pořádá spiritistické seance, vytváří zde prostředí, ve kterém se scházejí intelektuálové, umělci a všichni spolu tak dotváří magickou atmosféru domu.

Esteban zůstává na Třech Mariích a po několika měsících utápění se ve vlastním vzteku obdrží zprávu z města o tom, že Blanka je těhotná. Okamžitě se navrátí ke Claře do domu a aby neohrozil pověst rodiny zorganizuje nešťastnou svatbu Blanky a francouzského hraběte. Uměle vytvořené manželství skončí už po několika měsících především z důvodu odhalení sadistických choutek hraběte. Blanka, již zpět v „domě duchů“, porodí dceru jménem Alba. Ta se překvapivě stane milovanou vnučkou Estebana, který úspěšně buduje kariéru levicového politika. Brzy na to Clara umírá, avšak její duch v blízkosti rodiny stále přebývá: „[...] věděl, že ty podivné zvuky, které služebnictvo také slyšelo, pocházejí od Clary, která se po domě toulala se svými spřátelenými duchy. Často viděl svou ženu, jak v bílých šatech proklouzne salóny, a slyšel její dívčí smích“ (s. 344).

Bez Clary a jejích přátel dům pustne a chátra. Na Albinu žádost se Esteban usmíří s Pedrem a napomůže jim s Blankou k emigraci do Kanady. Narůstající politický neklid v zemi vyvrcholí vojenským pučem. Alba ukrývá v domě revolucionáře a zejména díky svému příteli revolucionáři Miguelovi se dostává do konfliktu s nově vládnoucím režimem. Je vězněna, znásilňována a mučena pod vedením Estebana Garcíi – chlapce, který pomohl Estebanovi nalézt Pedra na Třech Mariích a který se nyní na Albě mstí za všechna příkoří a strádání v kontrastu s blahobytem vlastních dětí rodiny Truebů. Dědeček se snaží Albu zachránit, avšak jeho klesající společenský vliv již k tomu nepostačuje. Alba ve vězení nezemře jen díky spojení s duchem své babičky Clary. Ta ji v hodině smrti zachrání tím, že jí vnukne, aby ve své mysli sepsala příběh celé rodiny.

Po několika měsících se jako těhotná vrací domů, do „domu duchů“ a rozhodne se spolu s Estebanem navázat na Clařiny zápisky s cílem vyléčit svou trýzněnou duši.

8. Postavy románu

Jak sama Isabel Allendeová přiznává, některé postavy románu jsou inspirovány skutečnými osobami z okruhu její rodiny, ačkoliv přirozeně žádná není zcela shodná. Přestože autorka považuje snahu nalézt pojitka mezi realitou a fikcí za ztrátu času, je úkolem literárního analytika jednat v přímém rozporu s jejím přáním. Clara del Valle a Esteban Trueba jsou inspirováni Isabelinými prarodiči, oba však svými charakteristikami přesahují realitu. Jistě není pravdou, že by Clara dokázala hrát na zavřené piano či že by mezi Estebanovými vlastnostmi tolik dominovaly ty negativní. V díle se objevují postavy, které jsou zřetelně inspirovány známými historickými osobnostmi: předlohou pro postavu básníka je Pablo Neruda, kandidátem Salvador Allende a Pedro García je slavný Victor Jara, zpěvák umučený během vojenského převratu Augusta Pinocheta.⁵⁹ Stejně jako Alba protestuje proti režimu, tak i Isabel bojuje svým dílem za spravedlivější společnost a zobrazuje svět žen, v Latinské Americe historicky podceňovaný.

Clara a Esteban jsou hlavními pojítky čtyř generací rodin Truebů a del Valle. Postupně budeme analyzovat nejdůležitější postavy obou rodin s důrazem na jejich vnitřní charakteristiku na základě přímé a nepřímé definice. U jednotlivých postav se budeme zabývat i jejich vzhledem, kterým se postava často až symbolicky odlišuje od prostředí.

⁵⁹ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 82.

8.1 První generace – Clara del Valle a Esteban Trueba

8.1.1 Clara del Valle

Již samotné jméno, Clara jasnozřivá, naznačuje jistou osobní charakteristiku a nese klíčový aspekt jejího charakteru.⁶⁰ Postava Clary byla inspirována babičkou Isabely Allendeové, po které také autorka dostala křestní jméno.⁶¹

Právě Clara je nejvíce propojena se spiritualitou, kterou se zabýváme v naší práci výše. Ač posléze její nadání a cit pro nadpřirozené věci zdědí vnučka Alba, v knize zůstává Clara tím, kdo je úhelným kmenem této oblasti. Věnujme se tedy nyní osobnosti Clary, především z tohoto hlediska. Clařiny jednotlivé projevy spirituality se pokusíme časově ukotvit do jejího života a doložit je konkrétním jednáním a citacemi z díla.

Clara od dětství dokáže předvídat budoucnost, je schopna komunikovat s duchy, kteří ji provázejí po celý život. Dokáže věštít ze snů a hvězd a i její vnímání života je značně odlišné od okolí: „Clara vyrůstala ve světě pro ni stvořeném, ve světě, kde prozaická pravda materiálních věcí splývala s chaotickou pravdou snů, v které ne vždy fungovaly zákony fyziky nebo logiky. Clara se v tom období zabývala svými fantaziemi, v doprovodu duchů vody, země a vzduchu“ (s. 80). Rodí se jako křehká dívka, avšak o to více je posílena síla její vnitřní osobnosti. Jméno Clara jasnozřivá symbolizuje jemnost a čistotu. Tento povahový rys dokládá i styl oblékání do bílé, barvy čistoty těla i duše: „V Egyptě bílá symbolizovala svítání a vítězství nad mocí podsvětních démonů. Byla ale také barvou posvátnou, náboženskou, prostou a jednoduchou.“⁶² Clara spolu se starší sestrou Rosou⁶³ vyrůstá v domě plném radosti, harmonie, klidu a relativního štěstí.

Prvním výrazným projevem Clařiny spirituality, vyjma fyzického vzhledu, je předpověď bratrova pádu z koně. Po této události, která pro něj má trvalé následky, okolí zpozorní a začne Clařiny schopnosti více sledovat. Nena, služebná rodiny del Valle, představuje v Clařině dětství kouzelnou babičku, tráví spolu mnoho času, Nena Claru zasvěcuje do tajemných příběhů a historie. Avšak i tuto, nijak ateisticky zaměřenou osobu,

⁶⁰ Fořt, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. s. 73.

⁶¹ „Esta abuela, a quien Isabel debe su nombre, es la inefable Clara de La casa de los espíritus“.
Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritus*. s. 23.

⁶² Franče, Vojtěch. *Grafologie a Psychologie: symbolika barev v umění*. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://ografologii.blogspot.ca/2008/12/symbolika-barev-v-umeni.html>.

⁶³ Která má naopak zelené vlasy.

Clara nepřestane udivovat svými projevy nadpřirozených schopností a po několik let se Claru neúspěšně pokouší „vyléčit“. Jak jsme již dříve zmínili, ne všemi osobami jsou její schopnosti přijímány s pochopením a nadšením. Je možné, že je to příchodem „moderní doby“, přinášející a zdůrazňující racionální myšlení. Nejprve vlastní otec Claře zakáže provádět vše týkající se oblasti nadpřirozena, před rodinnými přáteli se celá rodina snaží její schopnosti udržet v tajnosti a rodinný lékař se Claru pokouší „léčit evropskou (západní) medicínou“: „Clara rostla jako planá rostlina, přes všechny rady doktora Cuevase, který přivezl z Evropy novinku: koupele ve studené vodě a elektrické šoky pro léčení duševně chorých“ (s. 16).

Clařina matka, moudrá a empatická Nivea, si jako jediná povšimne, že čím více je Clara ze svého vlastního světa vytrhována, tím více se její nadpřirozené schopnosti projevují a přicházejí ještě s větší intenzitou. Proto se po poradě s celou rodinou rozhodne akceptovat Claru takovou, jaká je, a naopak ji v této oblasti podporovat. V jednání Nivei se projevuje moudrý a pokrokový náhled ženy, která dokáže nenápadně, přesto zřetelně, přebrat rodinnou situaci. Nivea není v románu příliš psychologicky vykreslena, ačkoli její pokrokové názory, lidský a láskyplný přístup ke svým dětem⁶⁴ plní jak v rodině, tak i v ději románu důležitou funkci. Podobné charakteristiky lze nalézt i v osobnosti Clary. K postavení ženy v rodině a společnosti se ještě později dostaneme.

Vraťme se do Clařina dětství a k jejímu spiritistickému nadání. Druhou výraznou předpovědí budoucnosti je zpráva o blížícím se úmrtí v rodině. Rodina si po předešlé události o neštěstí již netroufá pochybovat, přesto nedokáže zabránit snad osudem psanému sledu událostí. Zde dochází ke konfrontaci racionálního a iracionálního myšlení. Clařina sestra Rosa onemocní a doktor radí podat jí malé množství alkoholického likéru s cílem uzdravení. Otec jí nápoj podá. Ten je však otrávený, původně určený pro něj a Rosa na otravu okamžitě umírá.

Clařin smutek a bolest nad ztrátou sestry a tajné zhlédnutí její pitvy způsobí to, že na několik let přestane mluvit: „Zůstala tam, dokud muži neskončili a nemohla se odtamtud hnout, dokud se neobjevilo první svítání. Pak vklouzla do své postele a v duši cítila všechno ticho světa. To ticho se jí zcela zmocnilo. Přestala mluvit“ (s. 44). Rodina, včetně doktorů, se ji bez úspěchu snaží nejrůznějšími způsoby rozmluvit, avšak Clara se pomalu ponořuje do svého vlastního světa. Právě ticho světa, tedy své duše, ji k tomu napomáhá a umožňuje vstoupit a ponořit se hlouběji do sebe samé, což tak také po celý život zůstane, přestože

⁶⁴ Především Claře.

mluvit opět začne: „Teprve po devíti letech opět promluvila, aby svým hlasem zvěstovala, že se bude vdávat“ (s. 44) za Estebana Truebu, který měl být manželem zemřelé sestry Rosy. Ticho její duše jí dodává sílu, rozvahu a jak jsme zmínili, možnost ponořit se hlouběji do sebe samé. Dle Clary jí manželství s Estebanem bylo určeno osudem, kterému nemá smysl vzdorovat. Přestože Clařino chování spolu s jejími nadpřirozenými schopnostmi směřují spíše k intuitivnímu jednání s jistou dávkou iracionality, v tomto momentu je možné si v textu povšimnout i její jisté pragmatičnosti. Zdá se, že Estebana nikdy celým srdcem nemiluje, postupem času však dojde k jejich vzájemnému sblížení a na konci celého příběhu rodiny Truebů zůstane dojem celoživotního vzájemného doplňování a jisté formy lásky obou partnerů.

O mnoho let později, již jako dospělá, předpoví Clara rozsáhlé zemětřesení postihující území jižního Chile: „Země se bude třást, říkála Clara, stále bledší a rozrušenější. [...] Tentokrát to bude jiné, bude deset tisíc mrtvých. [...] Katastrofa začala ve čtyři hodiny ráno“ (s. 114). V tomto bodě se události shodují se skutečnou historií této země, kdy v 60. letech dvacátého století postihlo jih Chile historicky největší zemětřesení⁶⁵.

Předpoví také to, že čeká dceru Blanku: „- Je to holčička a jmenuje se Blanca, oznámila Clara hned první den, kdy poznala, že je těhotná.“ (s. 96), posléze i dvojčata Nicoláse a Jaimeho. Dokáže říci, kdy sama zemře a zná osud své vnučky Alby: „Clara jí prohlédla záda a našla na nich skvrnu ve tvaru hvězdy, což je znamení lidí schopných dosáhnout blaženosti“ (s. 231). Zde se ovšem zmýlí. V kapitole Spiritualita uvádíme, že duchové se na Zem vrací z jistých důvodů, aby například pomohli, pomstili se či napravili to, co způsobili za jejich pozemského života. Snad právě proto, aby Clara napravila svou předpověď a mohla být nápomocna své rodině, vrací se zpět jako duch s cílem varovat Estebana a Albu. Nejprve prostřednictvím sestry Moorové⁶⁶ předá vzkaz, že Albě hrozí velké nebezpečí, a radu, ať opustí co nejdříve Chile:

⁶⁵ „Největší historické zemětřesení (M = 9,5) zpusořilo 22. května 1960 oblasti jižního Chile. Po hlavním otřesu následovala série dalších zemětřesení podél zlomové plochy dlouhé 1000 km (subdukce desky Nasca). Vzniklé tsunami spolu se zemětřesením znamenalo ztrátu 490 - 5700 lidských životů. Vlna o rychlosti 700 km/h přeběhla celý Pacifik a kromě škod v Chile poničila i pobřeží Havaje a Japonska.“ Vybrané historické katastrofy tsunami: Přírodní katastrofy a environmentální hazardy multimediální výuková příručka. <http://www.freewebtemplates.com/>. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.sci.muni.cz/~herber/tsunamidisasters.htm>.

⁶⁶ Rodinná přítelkyně, spiritisticky zaměřená.

Přišla jsem za vaší vnučkou Albou, protože pro ni mám poselství od její babičky. Přišla jsem ti říct, abys na sebe byla opatrná, děvenko. Smrt ti je v patách. Tvoje babička tě z onoho světa ochraňuje, ale poslala mě za tebou, abych ti řekla, že andělé strážní jsou v katastrofách větších rozměrů bezmocní. Bylo by dobře, kdybys odcestovala za moře, kde bys byla v bezpečí (s. 318).

Této rady není uposlechnuto, přestože Clařiny předpovědi byly vždy naplněny, není důvod jim nevěřit. Opět zde lze vysledovat jisté pochyby o nadpřirozených věcech, ač na základě dosavadních událostí není důvod věštbu zpochybňovat. Ta se brzy naplní uvězněním Alby a jejím následným brutálním mučením⁶⁷. Při dalším pokusu o záchranu Alby se Clara vrací na zem jako strážný anděl. Svou vnučku v nejhrošších chvílích ve vězení navštěvuje a vnukne jí tu nejdůležitější myšlenku - psaní příběhů. Právě ta jí pomůže přežít.

Mezi další projevy Clařiny spirituality, které nezařazujeme do konkrétních událostí jejího života, alespoň heslovitě uvedme následující schopnosti, které spolu s citacemi z knihy a pokusy o vysvětlení detailně rozebíráme v kapitole Spiritualita: schopnost pohybovat s předměty bez nutnosti dotyku; schopnost vznášet se a komunikovat s duchy; číst z hvězd a vykládat sny.

Claře se narodí nejprve dcera Blanca, se kterou již od prvních dnů těhotenství dokáže navázat silný vztah, který se po zbytek života nezmění. Clařina duše se spojuje s duší jejího dítěte v „paralelním světě“, což je možné považovat za další projev její spirituality. Dochází zde snad k propojení některého z jemnohmotných těl matky a dítěte⁶⁸? K Blance přistupuje od dětství jako k rovnocennému partnerovi, a ta proto brzy dokáže to, co málokteré dítě jejího věku. Stejně je tomu v případě jejích dalších dětí – dvojčat Jaimeho a Nicoláse. Zdá se však, že výchova dětí není Clařinou nejsilnější stránkou, především z důvodu její roztržitosti a neustálého ponoření do vnitřního světa. Je však péče o domácnost a praktičnost pro výchovu dětí to nejdůležitější? Láska, pochopení a cit, kterými Clara své děti zahrnuje, její deficity v praktičnosti dostatečně nahrazují a jistou měrou snad i kompenzují Estebanův despotický přístup.

⁶⁷ Zde se opět události shodují s realitou. Viz. Kapitola Situace 20. Století pronikající do děje románu.

⁶⁸ Viz kapitola Spiritualita – jemnohmotná těla. Setkávají se jejich karmická těla?

Clara je hybnou silou rodiny, udržuje a energeticky spojuje všechny v širokém okolí, vytváří tzv. teplo domova a dodává lásku, vždy a všemi tak potřebnou. Teprve po Clařině smrti zbytek rodiny pocítí, že bez její přítomnosti jako by vše zelo prázdnotou, pustlo a rodinné uskupení nebylo ničím, a zejména nikým, spojováno: „Alba věděla, že její babička je duší velkého rohového domu. Ostatní členové to pochopili teprve později, až když Clara zemřela a z domu zmizely květiny, přátelé a hraví duchové a dům vstoupil do období zkázy“ (s. 249).

Na základě následujícího úryvku, popisující Claru na sklonku života si nyní povšimněme její vnější charakteristiky - vzhledu, příznačně tak vyjadřující i Clařinu osobnost a prožitý život:

Neměla žádné vrásky, a když zavřela ústa, vzbuzovala svým nevinným výrazem v obličejí iluzi velké mladistvosti. Nosila volné bílé šaty z hrubého plátna, v zimě měla na nohou vlněné ponožky a na rukou palčáky. Velice smutné historie dokázala shledávat komickými, pochopit vtip nebyla naopak schopná, smála se v nevhodnou chvíli. Clara měla usměvavé, veselé oči, hnědé jako lískové oříšky, prošedivělé lesklé vlasy svázané do neuspořádaného drdolu, jemné bílé ruce, které dělaly něžná gesta a vykládaly karty (s. 249).

Z hlediska narativního vědomí⁶⁹ nahlédněme Clařiným myšlenkovým pochodům a vnitřnímu rozhodování. Není ženou, která by se litovala, je smířena sama se sebou a především se svým osudem - a to i přes to, že ví, co jí život přinese, což pro ni není jistě jednoduché. Domníváme se, že je to umožněno právě její schopností přátelit se a udržovat si ve své blízkosti spřátelené duchy a celkovým nadáním pro spiritualitu. Clara také tuší, že to budou právě duchové, kteří jí pomohou v nesnázích. V díle není zmínka o tom, že by Clara plakala, nebo se litovala, a to ani ve chvílích, kdy ji Esteban udeří, či ve vzteku skoro zabije jejich dceru Blanku. Jakoby Claru její duchovní svět naplňoval a vyplňoval její osobnost něčím metafyzickým, čímsi silnějším než jsou běžné věci pozemského života. Výraznou charakterovou vlastností je také její hrdost. Tu si vůči světu a především svému manželovi ponechá až do konce svých dnů. Když se zdá, že se vytrácí do zapomnění vše zlé, co spolu prožili, Clara mu neodpouští a s hrdostí odchází do společnosti přátel – duchů.

⁶⁹ Fořt, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. s. 73.

Důležitým rysem její osobnosti je záliba v knihách, čte a studuje v podstatě vše, co se jí naskytne. Píše si nespočet osobních deníků, které později poslouží Albě v sepsání celé knihy, k oživení vzpomínek rodiny Truebů. Právě psaní je její celoživotní vášní a uměleckým prvkem živícím její osobnost. Běžné ženské záležitosti, jakými jsou starost o domácnost, pro Claru tak přízemní a nepodstatné, jí nezajímají. Povšimněme si však, že ačkoliv žije po většinu svého života mimo realitu a pozemské záležitosti, lze v textu nalézt, pro její osobu, nečekaně pragmatické chování. A to především ve vztahu k Estebanovi. Clařina osobnost je jistým doplňkem jeho charakteru. Estebanova strohost, výbušnost, panovačnost a diktátorské jednání kontrastují s povahou Clary a jejím milým, jemným a přátelským jednáním, vždy ochotné pomocí chudým a slabším, poskytující vzdělání a pomoc v nouzi místním obyvatelům.

Postava Féruy – Estebanovy sestry je v příběhu dalším zajímavým prvkem dotvářející náhled na Claru. Férua v Claře našla věrnou přítelkyni, pochopení, souznění, smysl života, spřízněnou duši a jistým způsobem i lásku. Avšak právě její péče o Claru přerůstá Estebanovu toleranci a jednoho dne vyvrcholí momentem, kdy jsou spolu s Clarou přistiženy odpočívající v posteli. Esteban, ovládnut silnou žárlivostí vůči své manželce, Féruu navždy vyhodí ze statku. Tento výbuch není způsoben pouze tímto odhalením. Estebanovi se Clara ztrácí a uchyluje se čím dál více do svého duchovního světa. Jeho nejistota a pocity strádání mu zabraňují chovat se a řešit situace jiným způsobem.

Zdá, že Clara stojí v kontrastu jak k Estebanovi, tak k běžnému životu a všedním starostem. Je tomu však opravdu tak? Je opravdu neschopna řešit situace běžných dnů? Její vzdor a zdání nezájmu o věci pozemského života jednoho dne vyvrcholí a Clara prokáže značnou dávku vůle postavit se nohama na zem a čelit bezpráví. Esteban, jako mnohokrát, ovládnut vztekem skoro zabije svou dceru Blanku přistiženou při milostném aktu s Pedrem Garcíou. Clara se mu postaví a on ji poprvé a naposledy v životě uhodí: „Cítil, že se mu Clara vysmívá, a v tom mu zase stoupla nová vlna krve do hlavy, ztratil sebeovládání a praštil svou ženu pěstí do tváře tak, že padla obličejem proti zdi a bez jediného výkřiku klesla k zemi“ (s. 179). Její pomstou, projevem hrdosti či snad důsledkem ztráty posledních zbytků tolerance a respektu ke svému muži je to, že s ním po zbytek života nepromluví. A ukázkou schopnosti věčné reakce je i její odjezd spolu s Blankou do domu rodičů, kde Clara vyrůstala. Estebanovi Clara později jistým způsobem odpustí, jak jsme již zmínili výše, ale k jejich úplnému souznění pravděpodobně dojde až po smrti.

Při odjezdu ze statku je možné si povšimnout vztahu Clary a otce Pedra Garcíi, který je při odjezdu vyprovází. Ač je to jen několika slovy naznačeno, je možné, že k sobě s Clarou chovali hluboký cit a snad i nenaplněnou lásku. Právě osoba Pedra Garcíi – klidný, moudrý a jemný muž - by byla Clary vhodným partnerem, avšak z nějakého důvodu tyto dvě osoby si nejsou souzeny. Je to proto, že jsou si příliš podobní a neměli by se čím doplňovat? I v tomto vztahu bychom mohli nalézt určitou dávku Clařiny pragmatičnosti - s Pedrem zůstávají po celou dobu pouze přáteli. Po odjezdu Clary ze statku nemá Pedro García důvod zůstat: „Nevěděl, jak se rozloučit. Clara ho objala. Chvilí se rozpaky ani nehnul, pak ho přemohly city a odvážil se obejmout ji svými pažemi a do jejích vlasů vtisknout sotva postižitelný polibek“ (s. 180).

Jak jsme již podotkli dříve, klíčovým prvkem díla je postavení ženy. Na první pohled stojící v pozadí v partnerském vztahu i společnosti, avšak jistým způsobem, snad i tajemným, rodinu i společnost ovládající. Isabel Allendeová přibližuje postavení žen ve své knize *La vida y espíritu*, kde tvrdí, že ani v současné době není běžné se v Chile rozvádět, natož ve 40. letech 20. století.⁷⁰ Možnost, že by žena od manžela odešla, byla nemyslitelná. Předpokládalo se, že povinností ženy je stát muži po boku a respektovat ho za všech okolností.⁷¹ A právě postava Clary zřetelně popírá tyto zaběhnuté konvence. Ač se hybnou silou života rodiny zdá být Esteban kvůli svému despotickému a panovačnému přístupu, a jistě jím také i z části je. Je to však právě povaha a osobnost Clary to, co utváří a dotváří chod rodiny, udržujíc si i tak dále svou něhu, spojení s duchovním světem, silnou dávku hrdosti a v nejzávažnějších chvílích i projev rozumného jednání. Především hrdost je to, co po ní zdědí další ženy v rodině, jak dcera Blanka, tak i vnučka Alba: „Clara, Blanka i Alba mají společné charakteristiky: nepřizpůsobují se a jistým způsobem i rebelují proti konvencím společnosti a mužské autoritě, jsou romantické, hrdé a se smyslem pro rodinu.“⁷²

V díle nenalzááme důkazy, že by Clara Estebanovi zpříma odporovala (s jedinou výjimkou, kterou jsme již zmínili). Svým chováním a pouhou přítomností dosáhne toho, že k ní Esteban nikdy nepřestane chovat úctu a lásku. Jeho kruté a panovačné chování se

⁷⁰ Předpokládané období děje *Domu duchů*.

⁷¹ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 22.

⁷² „Nivea, Clara, Blanca y Alba tienen rasgos comunes: no calzan en su medio, se rebelan contra la autoridad masculina, tienen inquietud social, son románticas y con sentido de la familia y del honor“. Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 93.

ve většině případů neobrací k její osobě, nýbrž k okolí. Clara zůstává na první dojem k těmto věcem netečná, zpovzdálí je pozoruje a posléze je právě ona osobou, která škody jí napáchané napravuje. Povšimněme si opět tohoto protikladu – na jedné straně Clařin duchovní svět, který ji pohlcuje, naplňuje a jistým způsobem i brání⁷³ prožívat každodenní lidské záležitosti „běžným způsobem“ a z druhé strany její schopnost rozumného a logického úsudku i jednání.⁷⁴ Esteban sám si je toho vědom, aniž by to kdy přímo přiznal.

Ačkoliv by se mohla nabízet povrchní interpretace, že Clara ve svém životním vztahu jedná často submisivně, spíše zde dochází k vyrovnávání dvou energií, stejně jako v případě prvků jin a jang v čínské filosofii - dvě rozdílné síly, doplňující jedna druhou.

8.1.2 Esteban Trueba

Tato postava, podobně jako v případě Clary, byla dle Isabel Allendeové inspirována jejím dědečkem, avšak spisovatelka přiznává, že jeho povahové rysy dohnala do extrému.⁷⁵ Esteban vyrůstá pouze s matkou, která brzy onemocní, a o pět let starší sestrou Férulou. Právě Férula se o něj s láskou stará a jistým způsobem ho i vychovává. Již v době dospívání se u Estebana začínají projevovat jeho pozdější příznačné charakteristiky z hlediska obecného jednání a promluv postav: vzteklost, zloba a krutost. Je osobou, která v životě nedostala nic bez vlastního přičinění, jde tvrdě za svým cílem, neohlíží se při tom na ostatní, je autoritářský, tvrdý k sobě i okolí a využívá metod tyrana. Sám zůstává po většinu života přesvědčen o správnosti svého úsudku a jednání. Bylo by správné charakterizovat jeho osobnost jako bezcitnou? Jsou jeho složité povahové rysy výsledkem dědičnosti, výchovy, anebo byly spíše zformovány životem a okolím?

Chlapcovi se dostává průměrného vzdělání a později živoří s vnitřním pocitem neustálé nutnosti péče a starosti o nemocnou matku. Jde však spíše o pocit, protože o matku výlučně pečuje Férula. Avšak snad právě proto je tento pocit tak intenzivní a trápí ho výčitky svědomí. Již od mládí v jeho duši narůstá vnitřní zloba a pocit ukřivděnosti. Přispívá k tomu i fakt, že patří do nižší kategorie společnosti, což často vrcholí výbuchy vzteku a agrese.

⁷³ Či napomáhá?

⁷⁴ V určitých situacích.

⁷⁵ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritus*. s. 82.

Zajímavým momentem je jeho první návštěva restaurace, kde si po náročné práci objednává kávu. Tu si vychutnává takovým způsobem, že ve čtenáři poprvé může probudit jistou lítost nad jím samotným:

Nakonec plaše překročil práh a s čepicí v ruce vešel do luxusního sálu křišťálovými lustry a stylovým nábytkem. Měl pocit, že se všichni na něj dívají, že tisíce očí zírá na jeho příliš úzký oblek a a jeho staré boty. Sedl si na kraj židle a s rozpálenýma ušima a slabým hlasem si objednal vídeňskou kávu. [...] dlouho se na ni jako u vytržení díval. Konečně se odvážil vzít do ruky dlouho lžičku, vzdychl štěstím a ponořil ji do smetany (s. 47).

Nešťastnou náhodou si kávu však rozlije a z restaurace poníženež uteče. Tato epizodická příhoda je podle nás jedním ze silných momentů utvářejících, a také charakterizujících Estebanovu osobnost.

V době dospívání se vášnivě zamiluje do Rosy, Clařiny sestry, dívky s tváří anděla se zelenými vlasy, a rozhodne se ji získat za ženu. S pomocí sestry se sblíží s rodinou del Valle a stane se Rosiným neoficiálním snoubencem. Na základě vnitřních myšlenkových pochodů se rozhodne, že proto, aby mohl požádat svou snoubenku o ruku, je pro něj nezbytné stát se nejdříve váženým a bohatým mužem: „Neměl jsem ani korunu, ale cítil jsem, že z lásky k ní jsem schopen stát se boháčem“ (s. 31), proto odjíždí hledat⁷⁶ a těžít zlato a stříbro: „Zlaté a stříbrné doly byly snem každého dobrodruha: mohly ho uvrhnout do bídy, mohl zemřít na tuberkulózu, ale také z něho mohly udělat mocného muže“ (s. 31). Starost o matku nyní již oficiálně přenechává Férule.

Po šesti měsících riskantní a těžké práce je již finančně zajištěn pro návrat za svou milovanou dívkou, avšak zastihne ho krutá zpráva – dozvídá se o její náhlé smrti. Okamžitě se vrací, beze spánku i jídla se dostává po několika hodinách do domu rodiny del Valle a zdá se, že není a nebude schopen překonat tuto bolest. Další krutá rána osudu, přispívající k jeho stále více zocelující se duši? Povšimněme si, že zároveň s touto událostí se začíná i plně rozvíjet jeho vnitřní zloba: „měl jsem pocit, že ve mně roste zlost jako zhoubný nádor, který ztrpčí nejlepší chvíle mého života, protože mi vezme všechnu schopnost něhy a shovívavosti“ (s. 42). Bylo by tomu jinak, kdyby Rosa nezemřela?

⁷⁶ Lze říci, že hledá nejen zlato a stříbro, ale i sám sebe: „Už nikdy nechci být chudý [...] Můj život se mění“ (s. 50).

Po několika týdnech strádání a žalu v sobě nalezne zbytky sil a odjede na statek Tří Marií, který vlastní, jako jedno z mála, jeho matka. Zde objevuje sílu sám v sebe a statek pozvedne na vysokou úroveň: „Uvědomil si, že je načase ten kout mezi horami a mořem trochu zcivilizovat“ (s. 61). Vyžene osoby, které nechtějí, či nemohou pracovat. Těm, kteří chtějí, poskytne práci, stravu i domov, ale i vládu pevné ruky. On sám je přesvědčen až do konce svého života, že vždy jednal správně, lidem prokazoval službu, ale okolí se k němu jen nevděčně obracelo zády. Projevem jeho tyranie je i to, že si násilím často podmaňuje místní ženy. Znásilňuje je pokaždé, když se v něm probudí neutuchající nutkání uspokojit svou touhu. Snad zázrakem každý tento akt přivádí na svět nové potomky: „Stačilo povalit děvče na louce a hned otěhotněla. Určitě v tom měl prsty ďábel. [...] Nikdy se nedozvěděl přesný počet svých dětí a v podstatě ho to ani nezajímalo“ (s. 66). Jeho krutost dosahuje v těchto momentech největší síly a čtenář přestává mít jakýkoliv soucit s touto osobou. V těchto událostech lze nalézt jistý cyklický model času, krutost a zlo plodící o několik let později stejnou měrou další násilí, které negativně poznamená osud rodiny Truebů.

Pokud jde o přístup k ženám je typickým machistou - žena byla stvořena především pro mateřství a službu svému muži: „Ženy neumějí spočítat ani kolik je dvě a dvě, Jejich posláním je mateřství a domácnost. Zatím dělají jen zmatek a nepořádek. [...] V určitých případech to chce tvrdou ruku (s. 67). Z tohoto morálního přesvědčení jistě pramení jeho následné osobní problémy jak s dcerou, tak i s manželkou Clarou, které se těmto názorům nepřizpůsobují. Během Estebanova života se toto striktní smýšlení zmírní, přesto v jeho nitru zůstane pevně zakořeněno. Odkud se vyvinulo? Takovéto smýšlení často pochází z rodinného prostředí. On sám v dětství neměl žádný mužský vzor, proto není důvod tyto názory ani chování přebírat. Je ovlivněn situací v tehdejší společnosti? Ženy byly takto opravdu přijímány či jen krutost a necitelnost jedné osoby převyšuje ostatní?

Smrt matky je pro Estebana další ránou pro jeho již tak tvrdé jádro. Především kvůli pocitu, že matku nechal napospas své sestře. Na smrtelném loži matce ještě stihne slíbit, že se ožení. Veden snad osudem, přijíždí do domu rodiny del Valle, kde se setkává s Clarou a žádá ji o ruku. Clara celým srdcem Estebana nikdy milovat nebude, ale s respektem k vůli osudu útrpně snáší to, co ji život přichystal. Z jistých náznaků je zřejmé, že k němu přeci jen později získá hlubší city. V případě Estebana je to jiné, ač přiznává, že jeho největší láskou byla Rosa, do Clary se okamžitě zamiluje a až do konce života ho tento cit neopustí. Snad právě jemná a citlivá povaha Clary je to, co Estebanovu povahu přeci jen postupem času zmírní a umožní mu stát se na sklonku života lepší osobou.

Jejich vztah je avšak od počátku jistým způsobem zvláštní. Dochází zde ke spojení drsné mužské živočišnosti Estebanovi a Clarainy subtilní ženské energie, která, jak jsme již zmínili, tlumí jeho krutost a sílu. Postupem času se ji naučí přijímat i s jejími nadpřirozenými schopnostmi, přestože ho zprvu děsí: [...] když jsme vystoupili, musel jsem Claru podpírat - Chtěla bych se vznést, řekla. Tady ne! Vykřikl jsem zděšen pomyšlením, že by skutečně byla schopna vznést se nad hlavy cestujících a z perónu odletět“ (s. 156). Po svatbě odjíždějí na svatební cestu, kde se zdají být oba šťastní. Esteban Claru zasvěcuje do tajů fyzické lásky, ona to přijímá, ale i zde je zřejmé, že si Clara udržuje jistý odstup jak od Estebana, tak i od těchto pozemských záležitostí. Esteban velmi zřetelně pociťuje tuto situaci, avšak není schopen ji nijak změnit. Snad právě i tento pocit přispívá k jeho osobní, stále vzrůstající tvrdosti a krutosti.

Na statku Tří Marií Esteban i nadále vládne pevnou rukou, neohlíží se na nikoho a nic a Clara všemu zpozvzdálí přihlíží: „Myslím, že ze mě lidé měli strach. Dokonce sama Clara, která se nikdy nebála mé špatné nálady, ze mě měla strach. Když jsem viděl, že je ustrašená, chytala mě zběsilost“ (s. 158). I přesto, že ví, že jím milovaná osoba se ho bojí, není schopen svůj vztek zkrátit.

Clara se zdá Estebanovi v domě osamocená, proto přizve na statek svou sestru Férulu, pro kterou je toto pozvání a setkání s Clarou vysvobozením z útrpného života plného sebelítosti a sebeobětování. Stanou se věrnými přítelkyněmi. Pro Férulu je Clara živoucím andělem její spásy a naopak Esteban dáblem, který ji duši i život ničí.

Posuňme se dále v čase do období, kdy Clara poprvé otěhotní. Pro Estebana nepřestane být přitažlivá, spíše naopak.⁷⁷ Jediné, co Estebana trápí, je to, že Clara, doposud vzdálena pozemskému světu pouze občas je nyní do svého duchovního světa ponořena stále a tím pádem se mu vzdaluje: „Clara se pomalu měnila, vypadala unaveně, cítil jsem, že se mi více odcizuje. Necítila ke mně žádnou sympatii, moje bolesti v ní vzbuzovaly spíše odpor, všiml jsem si, že se mi vyhýbá“ (s. 158). Esteban, zřejmě aby si stále dokazoval svou mužnost a postavení ve společnosti, opět začne znásilňovat ženy v okolí. Tyto činy mu ale přinášejí méně uspokojení než před lety. Za tímto jednáním je ukryt smutek, neštěstí, nedostatek lásky a pocit osamělosti a projevem je jeho stále více vzrůstající krutost. Zdá se, že utrpení duše

⁷⁷ Jako tomu bylo v případě jeho první milenky jménem Pancha, která je Estebanem první znásilněnou dívkou na statku. Esteban si ji nastěhuje do domu, avšak poté, co se na ní začnou projevovat těhotenské příznaky, a stává se ženou, přestane pro něj být sexuálně atraktivní a z domu ji vyhodí. Zde se domníváme, že na základě jistých náznaků má Esteban mírné sklony k pedofilii a sexuálnímu násilí. Později se tyto sklony projeví v plné síle v jeho synovi, Estebanovi Garcíovi.

plodí další zlo a utrpení, které vyjma Alby, nejvíce zničí duši právě jeho původci. Cyklický kruh, který se otevírá znásilněním Estebanem vycházející z jeho pocitu neštěstí a zloby se uzavírá a navrácí (přes Albu) se stejnou intenzitou utrpení svému původci.⁷⁸

S dcerou Blankou si Esteban nikdy nevytvoří dobrý vztah. Bojují spolu odjakživa a zdá se, že Blanku nezajímá, stejně tak jako Claru. Jako by na ně nemohl, jako by ho osobnostně převyšovaly, a on to zřetelně pociťoval. Dalším důvodem, který zničí poslední zbytky vztahu otce a dcery, je Blanky celoživotní láska, Pedro. Dalšími potomky jsou dvojčata Jaime a Nicolás, se kterými jejich otec také nedokáže navázat bližší vztah. Od raného věku jsou Estebanem nuceni studovat na internátní anglické škole, kde tráví většinu času a domů se vrací pouze na prázdniny. Zdá se, že jeho povaha, osobní zážitky z dětství utlumily na minimum všechny pocity, které jsou lidé schopni prožívat. Jednáním je to necitelný a krutý otec, který se stará především o hmotné statky a výnos zemědělství, stojící tak v protikladu k éterické Claře, která svým dětem poskytuje o to více lásky a pochopení.

Vztah Blanky a jejího otce, jak jsme již naznačili, je velice komplikovaný: „Také jsem se musel vzdát snahy vytvořit dobrý vztah mezi mnou a mou dcerou Blankou. Od malička byla zvláštní a nikdy to nebyla něžná, mazlivá holčička, jakou já jsem si přál“ (s. 159). Zde si povšimněme jeho jisté touhy po něžnostech a dobrého vztahu se svou dcerou, zůstávající pouze nesplněným přáním. Blanca se Estebana spíše bojí a on jí v tom svým chováním jen utvrzuje výbuchy vzteku a násilí. Je to právě odhalení Blančina milostného vztahu s Pedrem, které způsobí zničení posledních zbytků vztahu a tolerance mezi Estebanem a Clarou. Clara s ním navždy přestane mluvit a s Blankou odjíždějí do domu rodiny del Valle⁷⁹.

Esteban zůstane na statku sám. Trpí, ničí sám sebe, proklíná vše mimo své svědomí. Snad možná i to, ale nikdy si to sám nepřizná: Jak osamělým jsem se tenkrát cítil! Nevěděl jsem, už mě má osamělost nikdy neopustí.“ (s. 180). Opět se vrací k znásilňování místních dívek, ale nyní mu to již nepřináší vůbec žádné potěšení. Chybí mu Clara, a to i přesto, že se k ní doposud nedokázal přiblížit. Položme si otázku, je-li to způsobené pouze jeho přičiněním či snad také Clarou?

⁷⁸ Viz. následující sled událostí.

⁷⁹ Dům duchů.

Po jisté době se Esteban dozví, že je Blanca těhotná.⁸⁰ Přijíždí do domu, kde nyní Blanka i Clara žijí, avšak ještě předtím, ovládn vztekem, se rozhodne, že Pedra vlastnoručně zabije. Toho však před Estebanem ukrývá celá vesnice a Estebanovi se Pedra po dlouho dobu nedaří nalézt. Pedra však zradí Estebanův vlastní syn, jeden z plodů jeho mnohočetných znásilnění. Při následné potyčce se mu Pedra nepodaří zabít, avšak Blance po příjezdu oznámí opak. Jak je možné, že ho tvrdost a zatvrzelost k vlastní dceři a jisté pohrdání ženami neopustí ani v takových situacích? Zdá se být nepochopitelné, kam až tvrdost lidského srdce může zajít. Sám si musí být vědom, že svým jednáním Blanku zraňuje. Avšak jeho omezenost a zatvrzelost povahy mu brání jakýchkoli ústupků a snaze o pochopení. Je možné, že k jeho situaci přispívá i to, že Clara se stále více ponořuje do svého duchovního světa. Okolo Estebana jako by se pouze vznášela a ten, zdrcen a osamocen se začíná zabývat politikou.

Blanca je Estebanem donucena provdat se za muže, který se brzy po svatbě projeví jako sadistický úchyl. A Blanca již zpět v „domě duchů“ porodí dceru Albu. Paradoxem je to, že právě tato dívka se později stane Estebanovou nejmilovanější vnučku. Právě ona v něm, jako jedna z mála osob, dokáže probudit city⁸¹: „Vnuččina přítomnost v domě zmírnila charakter Estebana Trueby. Ta změna nastávala nepozorovatelně, ale Clara ji zaznamenala. Prozrazovaly ji drobné symptomy: záblesk v jeho očích, když spatřil vnučku, drahé dárky, které ji přinášel, úzkost, když ji slyšel plakat. Ale s Blankou ho to nikdy nesblížilo“ (s. 234). Ač navenek zůstává stále tím drsným a striktním mužem, v nitru se každý den těší, až za ním vnučka přijde. Jak je možné, že právě tato osoba v něm probouzí city? V těchto momentech se nečekaně objevují jeho doposud skryté vlastnosti – láska a cit, které je schopen cítit a i jistou měrou projevovat. Paradoxně právě v osudu milované osoby - Alby - se Estebanovi vracejí atributy jeho vlastního života: zloba, nenávist a lidské neštěstí. Ty vyvrcholí v okamžiku, kdy Albu odvedou, je uvězněna a brutálně mučena.

Dalším překvapivým projevem Estebanových citů je pomoc Blance a Pedrovi prchnout ze země, snad jediný světlý moment jeho vztahu s dcerou, a také Estebanovo sblížení s Clarou na sklonku jejího života. Přestože s ním Clara do své smrti nepromluví, jakoby mu od jistého okamžiku dodávala pocit bezpečí a lásky, což z něj dělá jiného člověka. Ač zloba, smutek a drsnost, postupně utvářené během života, z něj udělaly člověka hrubého

⁸⁰ S Pedrem Garcíou.

⁸¹ Podotkněme, že snad i ženu v jeho životě.

a krutého, zmíněné momenty ze závěru jeho života odhalují v jeho osobnosti zcela nové, citlivější rysy a do určité míry i schopnost sebereflexe.

Bylo by proto zavádějící vnímat Estebana pouze jako dominantního mužského hrdinu, tolik příznačného pro latinskoamerické romány 20. století. V průběhu života dochází v jeho povaze ke změnám, podle našeho názoru především vlivem lásky ke Claře a poté k Albě. Právě Alba a získaný cit lásky je to, co mu dodává sílu žít po smrti milované Clary: „Clara ho v posledních dnech ani na okamžik neopouštěla, chodila s ním po celém domě, koukala mu přes rameno. Zpočátku to byla tajuplná záře, ale potom, když můj dědeček navždy ztratil ten svůj zuřivý vztek, který ho po celý život trýznil, se objevila taková, jaká byla ve svých nejlepších letech. [...] Díky její přítomnosti mohl Esteban Trueba šťastně zemřít, šeptaje její jméno (s. 375). Celý život Claru miluje, nicméně jeho povaha mu nedovoluje vyjadřovat city tak, jak by si sám přál: „... té noci co zemřela, leželi jsme v plující plachetnici a já jsem v těch chvíl využil k tomu, abych ji řekl to, co jsem dříve nikdy nedokázal říct“ (s. 257). Na sklonku svého života se také otevírá duchovním záležitostem, které byly dosud doménou jeho ženy. Charakteristiku postavy Estebana Trueby je možné symbolicky⁸² uzavřít jeho vlastními slovy:

Přál jsem si zemřít co nejdříve, protože bez Clary můj život ztratil smysl. [...] Někdy si myslím, že mi stárí pomátlo rozum. [...] Bojím se, že mám vidiny jako náměsíčný stařec. Ale tyto pochyby se rozplývají, když ji vidím jít vedle sebe a slyším její smích na terase. Pak vím, že mě provází, že mi odpustila všechny mé násilnosti a že mi je blíže, než byla kdy předtím (s. 259-260).

⁸² Vzhledem k naší práci zaměřené na spiritualitu a typologii postav.

9.2 Druhá generace – Blanca, Pedro

9.2.1 Blanca

Tato postava hraje v díle další významnou úlohu, a to především jako spojovací most mezi Clarou a Estebanem a jejich vnučkou Albou (díky Albě se v Estebanově charakteru zrodí lidský cit a Alba díky Claře zdědí nadpřirozené schopnosti).

Z hlediska vnější charakteristiky popíšme Blanku, dceru Estebana Trueby a Clary jako krásnou, nežnou a romantickou ženu. „Po Truebovi zdělila španělskou a arabskou krev, vznešené chování, tvrdé rysy, olivovou pleť a tmavé oči svých středozezemních předků. Dědictvím po matce byla hlavně její něžnost, jakou nikdy žádný Trueba neměl“ (s. 130).

Blanca je citově založenou osobou: „Blanca byla romantická a citlivá, měla sklon k samotě, málo přítelkyň, dojímalý ji na zahradě kvetoucí růže [...] pokládali ji za plachou a melancholickou“ (s. 130), která se cítí celoživotně spoutána láskou k Pedrovi Tercerovi. Nejprve láskou ve formě dětské náklonnosti: „Rozběhli se k sobě, objali se, líbali se, smáli se, rozpustile do sebe strkali, váleli se po zemi, tahali za vlasy a radostí křičeli“, poté láskou osudovou a vášnivou: „Pedro García byl jediný muž v jejím životě, protože ona byla stvořena k té jediné veliké lásce“ (s. 274). Přítomnost Pedra Garcíi v ní vyvolává zcela jiný druh vnímání a zejména chování: „Jen na venkově, když opálená a s břichem plným vlahého ovoce běhala s Pedrem po loukách, byla veselá a usměvavá“ (s. 130). Pouze s ním nalézá vnitřní klid, spřízněnou duši a pocit štěstí.

Silnou vůli, vzdorovitostí „chovala se ke mně vzpurně“ (s. 196) a odhodláním je podobná svému otci, a proto zde dochází k jistému rozporu ve střetu těchto dvou povah: „Také jsem se musel vzdát snahy vytvořit dobrý vztah mezi mnou a mou dcerou Blankou. Odmalička byla zvláštní a nikdy nebyla něžná, mazlivá holčička, jakou já jsem si přál“ (s. 159). Pokud přihlédneme k Estebanově despotickému chování i vůči své rodině, je zvláštní, že požaduje od své dcery mazlivost a něžnost. Z části tuto funkci plní Clara, avšak projevy něžnosti a lásky rodičů nejsou to nejnütnější, co by Blanca vyžadovala a potřebovala.

Silnou zkušeností v Blančině výchově je pobyt na internátní klášterní škole. Clarou je Blanka vychovávána demokraticky a způsobem, kde jsou si všechny osoby rovny, a proto na tomto místě trpí a chřadne. Její odvaha, vzpurnost a odhodlání způsobí, že postupem času začne vymýšlet nejrůznější způsoby, jak ze školy odejít. Trpí různými nemocemi, zprvu smyšlenými, později opravdu reálnými: „[...] Blanca vstoupila. Byla hubenější a bledší,

pod očima fialové kruhy, které by polekaly každou matku, ale Clara ihned pochopila, že její dcera netrpí nemocí těla, nýbrž duše“ (s. 149). V tomto případě se přikláníme k názoru psychosomatiky, která tvrdí, že fyzické potíže jsou poruchou, kdy se psychické problémy projeví navenek jako tělesné nemoci. Duševní neklid a napětí mozku se tedy intenzivně promítá do orgánů, které s naší Duší zdánlivě nemají žádnou souvislost.⁸³ Zdá se na první pohled nemožné, že by dívka, která byla před vstupem do internátní školy fyzicky i psychicky zcela zdravá, po návratu trpěla slabým zdravím po zbytek života: „Teplou slanou vodou si vyvolávala zvracení, nezralými švestkami průjem, koňským popruhem se stahovala tak, že stále cítila slabost, až přesvědčila rodinu, že má chatrné zdraví, což bylo jejím cílem. Tak dobře napodobovala symptomy různých nemocí, a nakonec přesvědčila i sama sebe, že je velice churavá“ (s. 155).

Poté, co Blanca s Pedrem otěhotní, ji Esteban donutí provdat se za francouzského šlechtice, aby jeho dcera a především celá rodina neztratila čest a důstojnost: „Mlčte, zařval Esteban. - Provdáte se, protože já v rodině nechci žádné bastardy. Slyšíte mě?“ (s. 192). Estebanova krutost a omezenost v tomto momentu dosahuje vrcholu a stejně tak i hrdost a vzdor jeho dcery. Je však nucena rezignovat. Později jí vlastní temperament, odhodlání a silná vůle opět umožní od svého legitimního manžela odejít a vzbouřit se tak zároveň i proti osudu, určenému otcem.⁸⁴ Jak tvrdí Isabel Allende, v době, kdy se román odvíjí, nebylo zvykem žen, aby samy rozhodovaly o svém osudu. Přepokládalo se, že povinností ženy je stát muži po boku za všech okolností.⁸⁵

Porovnejme nyní vztah Blanky s Clarou a její dcerou Albou. Ačkoliv Blanca nedisponuje nadpřirozenými schopnostmi, v jejich vzájemném porozumění to nebrání: „Blanca byla praktická, nedůvěřivá žena, vždy při zemi, a její moderní, pragmatická povaha byla velkou překážkou telepatie“ (s. 194). Oproti tomu Blančin vztah s její dcerou Albou, není nijak výjimečný. Přestože je od sebe odloučí až emigrace, je zde několik momentů, které nás nutí k zamyšlení. Je příčinou Blančin charakter, sled událostí v jejím životě či snad velká

⁸³ Šafránek. Celostní medicína: Psychosomatické poruchy zdraví. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.celostnimedicina.cz/psychosomaticke-poruchy-zdravi.htm>.

⁸⁴ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

⁸⁵ Correas Zapata, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. s. 22.

rozdílnost povah těchto žen? O hloubce tohoto vztahu pochybujeme hned z několika důvodů. Když Alba dovrší osmnácti let, Blanca se rozhodne emigrovat a tím svou dcerou opustit. V knize není zmínka o tom, že by zvažovala svůj odchod ze země kvůli Albě, řídí se svou romanticky založenou duší a láskou k Pedrovi.⁸⁶ Právě láska k této osobě je pro Blanku po celý život to nejdůležitější a zdá se, že v tomto momentu i důležitější než vlastní dcera. Povšimněme si rozdílů povahy Clařiny a Blančiny povahy, již zmíněné v úvodu. Pro Claru byly vždy to nejdůležitější její děti, naopak pro její dceru je to její životní láska – Pedro. Dalším důvodem, který nás přivádí k tomuto zamyšlení, jsou Albiny vzpomínky, během nejhorších chvil svého života ve vězení. Nevzpomíná na matku, nýbrž na babičku Claru.

9.2.2 Pedro Tercero García

Přestože postava Pedra Tercera Garcíi není v románu detailně propracována, nelze jí upřít na důležitosti. Pedro je třetí osobou s tímto jménem v rodině Garcíů a Blančinou osudovou láskou. Jeho otec i dědeček byli statkáři na Třech Mariích, kteří odmítali autoritativní přístup svého pána, stejně jako Pedro. Avšak pouze právě on, jako první z celé rodiny se dokáže Estebanovi postavit: „Na Třech Mariích byl on jediný, kdo se dokázal proti pánovi postavit“ (s. 139).

Pedro je typem venkovského chlapce s tmavými vlasy, smutnými a chytrými očima. Je tichý, svým chováním spíše strohý, neobratný a velmi chytrý: „V deseti letech toho věděl více, než jeho učitelka“ (s. 138). Je nadán uměleckými schopnostmi, především hraje na kytaru a drsným a vášnivě zabarveným hlasem zpívá vlastní vymyšlené příběhy, což ho v dospělosti spolu s jeho revolucionářským smýšlením proslaví. Vzpurnost a bojovnost umožní venkovskému nesmělému mladíkovi stát se slavnou a uznávanou osobou, buřičem a bojovníkem za lidská práva.

Pedrova víra v komunismus, sociální postavení a láska k Blance - dceři svého pána ho uvádí do role antagonisty, avšak také hrdiny: „[...] až budu velká, provdám se za tebe a budeme žít tady, na Třech Mariích, řekla šeptem. Pedro se na ni dlouze zadíval svým starým smutným pohledem a zavrtěl hlavou. Byl ještě daleko víc dítětem než ona, ale dobře znal své

⁸⁶ Jeho smýšlení a politické názory mu neumožňují dále pobývat v Chile.

místo na světě. Také už v této chvíli věděl, že Blanku bude milovat po celý život [...]“ (s. 132).⁸⁷ K Blance i své dceři Albě později cestu nalezne, přestože je trnitá a komplikovaná.

Po většinu života je ovládán nenávisí k Estebanovi. Mezi těmito osobami, rozdílných a zároveň tak silných povah, dochází k celoživotní vzájemné rozepři z ideologických i osobních důvodů. Když Pedro Estebana nečekaně zachrání před rozzuřenými vesničan, ukazuje se, že Pedrův charakter jasně převyšuje ten Estebanův. Snaha poděkovat za tuto pomoc či pouze uvědomění si vlastních chyb na sklonku života, Estebana dovede k tomu, že pomůže Pedrovi a Blance k emigraci: „Potom se Esteban obrátil k Pedru Garcíovi a podíval se mu do očí. [...] rozevřel paže a oba muži se rozloučili těsným obětím, konečně osvobozeni od nenávisi a hněvů, které po tolik let poskvřňovaly jejich život“ (s. 343).

9.3 Třetí generace – Alba, Esteban García

9.3.1 Alba

„Ve slovníku hledaly synonymum jména Clara a odhalily jméno Alba. Což je poslední v řetězu slov označující jasnost a znamenající totéž“ (s. 231). Alba je dcerou Blanky a Pedra Tercera Garcíi. Stejně jako babička Clara je i ona nadána nadpřirozenými schopnostmi.

Pokud si povšimneme Albina fyzického vzhledu, nepodobá se žádné z žen v rodině, které vždy oplývaly neobyčejnou krásou. Alba má zelené vlasy po Rose, tmavé oči po otci a bílou pleť po matce. Po narození jí babička Clara na zádech objeví znaménko ve tvaru hvězdy, což Albě předurčuje náklonnost hvězd i celého vesmíru.

Clara proto rozhodne, že není nutné, aby Alba navštěvovala školu, a již od útlého věku ji vzdělává sama, takže již ve věku pěti let je Alba schopna číst u snídaně noviny a knihy s nejrůznější tematikou: „Babička tvrdila, že někdo s tak příznivou konstelací hvězd, jako má ona, nepotřebuje umět víc, než číst a psát, a to se může naučit doma“ (s. 236). Vyrůstá v domě plném nadpřirozených věcí, tajemství a umění, což ovlivňuje a dotváří její osobnost: „[...] velký rohový dům byl uzavřený svět, ve kterém Alba vyrůstala, chráněna i od zlých snů“

⁸⁷ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

(s. 234). Na oblast spirituality tedy Alba nahlíží zcela přirozeně stejně jako její babička Clara a díky tomu mají spolu velmi blízký vztah.

Svou osobností jako by propojovala a snad i jistým způsobem měnila povahy některých postav. Jméno Alba, v překladu svítání, jasnost a záře, jako by opravdu jistou září přes nositelku tohoto jména vyzařovalo a bylo do rodiny Truebů sesláno. Svého dědečka Estebana mění, alespoň ve chvílích soukromí, v mírumilovnou a citlivou osobu: „Na tomto děvčátku mu záleželo víc, než mu kdy záleželo na vlastních dětech. Každé ráno přišla v pyžamu do pokoje k dědečkovi, bez zařukání vstoupila a vklouzla do jeho postele. On předstíral, že se leknutím vzbudil a bručel, aby mu dala pokoj a odešla do svého pokoje a nechala ho spát“ (s. 241). S babičkou Clarou jsou duchovně propojeny i po její smrti: „Dodala, že když se bez nesnází může dorozumívat s dušemi z onoho světa, je si zcela jistá, že potom se také budou moci dorozumět s dušemi tohoto světa, takže ona si přeje aby, až přijde ten okamžik, Alba neplakala, nýbrž zůstala klidná, protože v jejím případě smrt nebude rozloučení, nýbrž to bude stav, ve kterém spolu budou ještě úžeji spjaté“ (s. 255). Svou matku Alba obdivuje a stejně tak své strýce, Jaimeho, který Albu učí pronikat do západní medicíny, a Nicoláse, který ji zase naopak zasvěcuje do tajů východních náboženství: „Alba prožila dětství mezi vegetariánskou stravou, cvičením válečnického japonského umění, tibetských tanců a jogínského dýchání“ (s. 236). Všechny tyto zmíněné aspekty, které ji díky svým blízkým obklopují, umožňují Albě vyrůst v silnou a statečnou ženu.⁸⁸

Na prahu dospělosti je Alba několik měsíců vězněna a násilně mučena těmi nejhrošími způsoby. Stejně, jako jsou tyto praktiky popisovány v knize, jsou i historicky doložitelné.⁸⁹ Po několika týdnech tohoto utrpení již nemá sílu dál žít a prosí o vysvobození smrtí. V tuto chvíli dochází k jejímu propojení s duchem Clary, která se navrácí na Zem pomoci své vnučce. Je to právě babička Clara, Albina silná osobnost, spirituální a všestranná výchova, samotné jméno Alba či znamení hvězdy na jejím těle, co jí pomůže tyto chvíle přežít. Povšimněme si v textu momentu, kdy je zajímavým způsobem popisován výstup Albiny duše z jejího fyzického těla: „Začalo se proslýchat, že je v agónii. Znovu ji předvedli před plukovníka Garcíu, který v těchto dnech obnovil svoji nenávisť, ale Alba ho nepoznala.

⁸⁸ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

⁸⁹ V tomto bodě se opět děj knihy shoduje s reálnými událostmi.

Už byla na druhé straně, tam, kam jeho moc už nedosáhla“ (s. 360). Na všechny krutosti nahlíží její duše shora, již se jí netýkají.⁹⁰

Po vysvobození a návratu domů⁹¹ se Alba rozhodne, jako jistou formu terapie, spolu s dědečkem Estebanem zrekonstruovat příběh, ságu jejich rodiny, kterou Alba již započala ve své mysli v nejhorších chvílích života. To vše s cílem pokusit se odpustit, pochopit a přijmout následky skutků členů této rodiny – násilí plodící další násilí a láska plodící lásku.

Význam jména Alba také symbolizuje obětování a záchranu.⁹² Obětování se za všechny ženy znásilněné Estebanem Truebou a záchranu rodiny, nejen svou přítomností, ale i díky sepsání a zkompletování její historie.⁹³

9.3.2 Esteban García

Postava Estebana García není zprvu v díle tolik patrná, přesto má velmi důležitý význam. Především pro cyklický sled událostí v rodině Truebů. Esteban García je plodem znásilnění Panchy Estebanem Truebou. Jak jsme již zmínili, Pancha není jedinou znásilněnou ženou a ani Esteban García není jediným potomkem Estebana Trueby. Ostatní však neplní tak významnou roli v historii románu jako právě tato postava.

Spolu s matkou jsou nuceni žít v nouzi a chudobě. Ublížení a zloba Panchu nikdy neopustí, a proto i Esteban García vyrůstá obklopen nenávisť vůči svému pánovi i celému světu. Od brzkého věku ví, že by mu mělo náležet to samé, co legitimním dětem Estebana Trueby – Blance, Jaimemu, Nicolásovi a později i Albě: „Vzpomínka na Albu, jak v naškrobených šatech na terase na třech Mariích pije limonádu, zatímco on se bos šourá po dvoře pro slepice a popotahuje nudle, které mu tečou z nosu, a strach, který pořád ještě měl ze starého Trueby, byly silnější“ (s. 286). Právě na Albě si vybije zlobu a zášť, které po celý život poctivě strádá.

⁹⁰ Viz kapitola Spiritismus - jemnohmotná těla.

⁹¹ Alba je těhotná.

⁹² Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

⁹³ Tato sága je retrospektivně vyprávěna jako historie románu.

Životní podmínky Pedra vyrůstajícího obklopeného zlobou, nenávistí a materiálním nedostatkem v blízkosti dětí rodiny Truebů obklopených láskou a pohodlím v kombinaci s geny Estebana Trueby, nás přivádí k charakteristice této postavy. Celoživotní zášť, vztek, výbušnost, zloba a pedofilní sklony: „Je mi čtrnáct let. Dnes mám narozeniny, zakoktala Alba. - Tak to ti tedy musím dát dárek, řekl Esteban García, usmívaje se zkrivenými ústy [...]“ (s. 288), spolu s nepříliš vysokou inteligencí umožňují pohlížet na tuto postavu jako na lidskou bestii.

9.4 Ostatní postavy

Pro úplnost naší typologie nyní poněkud stručněji zmiňme charakteristiky dalších postav románu.

Pancha je vesnickou dívkou a první znásilněnou ženou Estebanem Truebou. Při tomto násilném aktu se ukazuje její podřízenost vůči pánovi a snad i osudu: „Pancha se nebránila, nenaříkala, nezavřela oči. Ležela na zádech, ulekanýma očima se dívala na nebe, až uslyšela, že ten muž zasténal a svalil se vedle ní. Pak začala tiše plakat“ (s. 60). Věří, že jakýkoliv pokus o vzpouru proti nespravedlnosti světa nemá smysl: „Před ní její matka, před matkou její babička měly týž osud čubky jako ona“ (s. 60).⁹⁴ Panchin život je naplněn vztekem a nespravedlností a ve stejném duchu vychovává i svého syna Estebana Garcíu.

Nana je chůvou rodiny de Valle a Truebů. Původem venkovská žena, která se stará o Rosu a cítí celoživotní oddanost ke Claře, kterou miluje stejně jako by byla její dcerou. Především po smrti Clařiných rodičů plní úlohu její matky a babičky. Charakterizuje ženu, které osud předurčil starat se o druhé: „Nana se narodila proto, aby kolébala děti druhých, aby nosila šaty, které jiní obnosili, aby jedla jídlo, které zbylo po druhých, aby žila z půjčených radostí a smutků, aby zestárla pod střechou druhých [...]“ (s. 115). V románu představuje ženu prostou, čestnou, obětavou, vždy ochotnou pomoci ostatním, aniž by očekávala to samé od nich, bez jediné známky sobectví. Umírá při zemětřesení, stejně nenápadně jako byl i její život. Přesto byla Nana přítomna nepřebornému množství rodinných událostí, které vyžadovaly její pomoc a odevzdání: „V hlavním městě překvapilo zemětřesení

⁹⁴ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

Nanu v posteli. Nana se tak polekala, že ji to zabilo [...] Na jejím pohřbu nebyl nikdo z té spousty cizích dětí, které s takovou láskou vychovávala (s. 146).⁹⁵

Rosa je křehkou bytostí, ve které se spojují dva světy. Hmotný svět v jejím fyzickém těle a svět nadpozemský v její kráse⁹⁶: „Bylo v ní něco z ryby, a kdyby měla šupinatý ocas, byla by to siréna, ale její dvě nohy ji řadily na nejasně definovatelnou hranici, mezi stvoření lidská a mytologická“ (s. 14). Rosa má zelené vlasy, nebeskou pleť, žluté oči, křehkou postavou a průsvitnou pokožkou: „Vlasy měla zelené, oči žluté. Bylo to nejkrásnější stvoření, které se od prvotního hříchu na této planetě narodilo, jak to, křížujíc se, řekla porodní bába“ (s. 14). Má vláčné a pomalé pohyby a roztržité jednání. Vyzařuje dojem neustálé nepřítomnosti na pozemském světě, podobně jako Clara, která však není tak nadpřirozeně krásná. Esteban se do Rosy zamiluje na první pohled, avšak jejich společný osud se nikdy nenaplní: „Obvykle si žen na ulici nevšímám, ale musel bych být slepý, abych neviděl ten zjev, který vzbuzoval rozruch kolemjdoucích. Blokovala dopravu svými neuvěřitelně zelenými vlasy, jež vroubily její obličej jako fantastický klobouk, svou chůzí víly a způsobem, jakým se pohybovala – jako by se vznášela“ (s. 30). Ona sama jakoby si ani neuvědomovala svou krásu. Jak předpoví Clara, Rosa brzy zemře na otravu likérem, původně určeným jejímu otci.

Nívea je Clařinou matkou, a přestože tato postava není v románu detailněji vykreslena, její pokrokové názory, lidský a láskyplný přístup ke svým dětem⁹⁷ plní jak v rodině, tak i v ději románu důležitou funkci. Nívea je matkou jedenácti dětí, avšak zdá se jako by měla jen nejmladší Claru. Není ženou, která by svůj smysl života nacházela v ochraně dětí a péči o ně, avšak ani tuto oblast nezanedbává. Stojí věrně po boku svého manžela, podporuje ho v jeho politických záležitostech. Je bojovnicí za práva žena, pomáhá nemocným a potřebným. Jako jedna z prvních si povšimne, že čím více je Clara z jejího vlastního (spirituálního) světa vytrhována, tím více se její nadpřirozené schopnosti projevují a přicházejí poté ještě s větší intenzitou. V jednání Nívei se projevuje moudrý a pokrokový náhled ženy, která dokáže nenápadně, přesto zřetelně, přebrat rodinnou situaci. Automobilová nehoda je nešťastnou událostí ukončující její život, symbolizující tak absurdnost a křehkost

⁹⁵ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Především Claře.

lidské existence⁹⁸: „My se jednoho krásného dne na té ďábelské mašině zabijeme, říkala Nivea, ukazující na staré auto svého manžela“ (s. 112).

Severo je Niveiným manželem. Využívá svého politického postavení a ekonomické pozice pro svou zálibu v moderních věcech. Právě tato náklonnost později ukončí jeho život: „Severo del Valle měl od mládí jednu slabost: moderní vynálezy. Automobil nebyl výjimkou. V té době, kdy všichni chodili pěšky, jezdili kočárem, na koni nebo na kole, on koupil první auto“ (s. 112).

Dvojčata Jaime a Nicolás jsou Blančinými bratry. Přestože jsou každý zcela odlišní, spojuje je to, že jsou citlivými, spravedlivými a jemnými muži, které ani několikaletý dril v britské škole nedokázal změnit.⁹⁹ Jaime se stane lékařem, žije spořádaný život, který obětuje službě ostatním a odborným knihám: „Jaime vykonával své zaměstnání s oddaností apoštola a se stejnou houževnatostí, s jakou jeho otec zachránil statek Tři Marií. Všechny své síly věnoval práci v nemocnici a ve volných chvílích zadarmo ošetřoval chudé“ (s. 261). Oproti tomu Nicolás se celoživotně věnuje objevování smyslu života, který nenachází: „Nicolás měl ve své povaze něco prchavého, překotného, vrtkavého, jako by skákal od jednoho nápadu k druhému...“ (s. 240). Jaime je pragmatik, Nicolás bohém, hledající svou existenci v cestování, drogách a východním náboženství: „Chodil nahý, i když už začala tuhá zima. Vydržel skoro tři minuty nedýchat. [...] Mluvil jen v asijských, často nesrozumitelných podobenstvích. Jeho zájmy byly výhradně rázu duchovního. Materiální věci života ho obtěžovaly“ (s. 240). Právě díky tomuto zaměření je i více propojen s duchovním světem Clary. Odlišnosti obou bratrů si lze povšimnout také přístupem k Amandě¹⁰⁰. Nicolás je jejím přítelem, avšak právě Jaime je tím, kdo Amandu miluje snad i více, aniž by to kdy mohl přiznat: „ – Amando..., zakoktal. Neviděli se dvacet let od doby, kdy jejich láska k Nicolásovi byla větší než láska mezi nimi“ (s. 295). Společným rysem obou bratrů je také konfrontace s otcem. Jaime se staví do opozice tím, že odmítá přijmout jeho názory, a Nicolás je přinucen odejít do emigrace pro své chování, kterým poškozují otcovu pověst, především ve světě politiky. Jaime, po celý život sloužící věrně lidu, je zastřelen při vojenském převratu

⁹⁸ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

⁹⁹ Estebanem je donutí studovat několik let na britské internátní škole.

¹⁰⁰ Amanda je sestrou Miguela, do života rodiny Truebů vstoupí díky její lásce k Nicolásovi.

jako jeden z nejbližších osob v blízkosti prezidenta a Nicolás v emigraci pokračuje v hledání své existence.¹⁰¹

Jean de Satigny je tajemným francouzským knížetem a Blančíným nápadníkem. Do života rodiny Truebů vstupuje díky obchodním záležitostem. Na základě jeho přítomnost na statku je možné porovnat sociální rozdíly v tehdejší společnosti. Jean je pěkně ustrojený muž se slušným vychováním: „Byl to rozkošný host, dobře vychovaný, klidný, veselý. Vždycky měl na rtech milé slovo, chválil jídlo, večer hrál na piano. [...] Mnoho času strávil vybíráním obleku pro každou příležitost“ (s. 172). Těmito charakteristikami se zřetelně odlišuje od ostatních vesničanů, zajímá se o umění, přípravu jídel a snad až příliš se stará o svůj vzhled. Zdá se být dokonalým mužem.¹⁰² Blanka ho zprvu odmítá, a tak způsobí, že je prozrazen její vztah s Pedrem. Přesto je Jean i po těchto událostech, vědom si Blančina otěhotnění s jiným mužem, ochoten souhlasit s manželstvím. Několik měsíců po svatbě se čtenáři zobrazí Jeanova pravá osobnost. Ač navenek oplývá nejlepšími způsoby, ve skutečnosti se živí nelegálním dovozem archeologických nálezů a je sadistickým deviantem. V této osobě nalézáme paradox lidského života.

Férula, Estebanova sestra se odlišuje od ostatních žen románu svou racionalitou a schopností péče o domácnost. Právě ona se stará o Estebana když je malý chlapec, a poté o jejich umírající matku. Přestože je to hezká a statná žena, touto péčí o blízké si vynahrazuje vztahy s muži. Po smrti matky nalézá v Claře osobu, do které vloží celou svou přízeň a lásku. Clara je pro Férulu něčím více než pouhou přítelkyní a román ponechává nezodpovězenou otázku, byla-li do Clary zamilována či ne: „V noci nemohu spát, dusím se. Abych se zklidnila, vstanu a procházím se po zahradě, toulám se po domě, jdu k pokoji své švagrové, dám ucho na dveře, někdy tam po špičkách vstoupím, abych ji viděla ve spánku. Vypadá jako anděl, zmocňuje se mě pokušení vlézt k ní do postele, abych cítila vlhlost její kůže a její dech“ (s. 94). S velkou úporností se stará o domácnost na statku a přejímá tím nadvládu, jak nad samotným chodem domácnosti, tak i nad Estebanem. Tím ho provokuje a vyvolává v něm žárlivost a zlobu. Zlobu nadvládou a žárlivost vůči Claře: „Křičel na ni, že její vinou je jeho žena perverzní, že z ní svým laskáním staré panny udělala úchylnou osobu [...]“ (s. 128). Po vynuceném odchodu z domu, zůstává Férula osamocena a brzy umírá. Její duch se před odchodem na onen svět přijde s Clarou rozloučit.

¹⁰¹ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

¹⁰² Tamtéž.

Miguel je chlapec, který se do rodiny Truebů dostane již jako malý díky své sestře Amandě, která je Nicolásovou přítelkyní. Je schován ve skříni, když Alba přichází na svět a později se stane jejím milencem a velkou láskou. Tato osoba reprezentuje v románu ideologicky zaměřenou mládež.¹⁰³ Je studentem univerzity, dožaduje se a bojuje za politickou změnu, vědom si toho, že riskuje svůj život. Pro své cíle se stává členem skupiny vojenských komunistů, přestože tuší, že tím dostává své blízké do nebezpečí: „Albě bylo zatěžko poznat v tom něžném, zamilovaném mladíkovi vášnivého revolucionáře, žíznicího po spravedlnosti, který se tajně učil zacházet střelnými zbraněmi a osvojil si revoluční strategii“ (s. 290). Jeho radikální opozice proti vládnoucí síle způsobí Albino i Amandino uvěznění a následné mučení.

Amanda je přítelkyní Nicoláse a od dětství se stará sama o svého bratra Miguela. Jejich špatná finanční situace ji nezabrání v chuti experimentovat se vším, co svět té doby přináší. Svou osobní nezávislost nalézá v józe, existencialismu a drogách.¹⁰⁴ Je zamilována do Nicoláse, a milována Jaimem, který ji později pomůže dostat se ze světa drog, přestože i jeho láska postupem času vymizela. Je silnou ženou obětující vlastní život Miguelovi: „Život bych za tebe dala, můj malý Miguelito. Netušila, že jednoho dne to bude muset udělat“ (s. 199).

¹⁰³ Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

¹⁰⁴ Tamtéž.

9. Závěr

V rámci této diplomové práce jsme se soustředili na typologii jednotlivých postav díla *Dům duchů* chilské spisovatelky Isabel Allende. Postavy byly podrobeny analýze vnitřní i vnější charakteristiky a některé z nich porovnány mezi sebou. Největší důraz byl kladen na postavy Clary a Estebana, kteří jsou hlavními hrdiny tohoto románu a spojovateli několika generací.

Clara je nadána spiritualitou, proto jsme se pokusili čtenáři nabídnout rozbor některých prvků této oblasti. Na příkladech z díla *Dům duchů a Sto roků samoty* Gabriela Garcíi Márqueze jsme je konkretizovali. Přestože nám je téma nadpřirozena blízké, rádi bychom zdůraznili, že tento svět bádání je a jistě zůstane detailně neprozkoumán právě z důvodu své „neuchopitelné“ podstaty, proto ani my se neodvažujeme tvrdit, že námi předložené poznatky by mohly být považovány za jednoznačné.

V teoretické části jsme se zabývali životem a tvorbou autorky, nastínili jsme latinskoamerické literární mezníky 20. století, s přihlédnutím k magickému realismu a tzv. post boomu, neboť právě do tohoto období *Dům duchů* vydaný roku 1982 spadá. Pro analýzu postav jsme také stručně zmínili obecnou teorii charakteristiky postav, a také jsme přiblížili děj a strukturu románu. Na základě všech zmíněných poznatků jsme posléze v praktické části provedli typologii jednotlivých postav.

Na počátku této práce uvádíme, že zdůvodníme, proč je dílo zařazováno do období latinsko amerického postboomu. To je mimo jiné charakteristické tím, že literatura nese prvky magického realismu, tvorbou literatury svědectví, věrným zobrazením skutečnosti a návratem k celkovému zjednodušení struktur románů. Autoři bývají ovlivněni masovou kulturou a přikládají důraz na milostné zápletky a přítomnost humoru.

S přihlédnutím k úvodním tezím je možné shrnout následující poznatky: I v tomto románu dochází k celkovému zjednodušení románové struktury, aniž by tím utrpěla její narativita. Povšimněme si autorčina výborného vypravěčského umění díky její předešlé tvůrčí činnosti v oboru žurnalistiky. Dokáže zaujmout publikum a ví jak dosáhnout, aby text byl poutavý a přitáhl nejširší publikum.

Román je prostoupen prvky magického realismu díky spiritualitě Clary a Alby. V tomto magickém světě se prolíná svět živých se světem duchů, pragmatičnost s nereálností a hranice mezi realitou a fantazií se stírají.

Zcela jistě můžeme dílo nazvat literaturou svědectví (la literatura testimonial). Text věrně zobrazuje dobové reálie a skrze své postavy se autorka kriticky vyjadřuje ke společenským problémům tehdejší společnosti, jako je machismus a násilí (v případě Estebana), politické manipulace (Nívei boj za práva žen a Severův politický život) či utlačování žen (Clara a Blanca). Stejně tak autorka zdůrazňuje i tehdejší kulturní prostředí - Amandino experimentování s nejrůznějšími typy drog, popularizaci filosofie existencialismu 50. a 60. let v případě Nicoláse či Severovu zálibu v moderní technice. Světu udávají směr masové sdělovací prostředky (Pedro García jako populární zpěvák z rádia). To vše na pozadí historicky doložitelných událostí.

Milostné zápletky, lásky a erotika jsou v díle spojovány zejména se ženami. Právě ony jsou oběťmi podřízenosti a často násilí. Jejich jedinou možností je vdát se a starat se o domácnost. S touto situací se konfrontují všechny ženské hrdinky románu, které jsou schopné se těmto zaběhlým konvencím postavit. Dílo obsahuje i jistou formu humoru, přestože poněkud skrytou.

Rádi bychom také zmínili náš náhled na údajný feminismus autorky, který jí bývá občas přisuzován. Jistá koncepce feminismu z hlediska postavy žen je zde naznačena: v jejím podání ženy nejsou pouze trpitelkami bez možnosti mít vlastní názor, nicméně i přes tuto charakteristiku zůstávají v pozadí chráněny muži. Nederou se vpřed, hrdinky se nesnaží přebrat mužům jejich postavení. Spíše naopak – autorka vykresluje, podle našeho názoru na vysoké úrovni, charakter a psychologii osobnosti žen. Autorčino vykreslení mužské osobnosti je dalším důvodem, proč nesouhlasíme s názory kritiky. Muži v díle nejsou zobrazováni vždy jako dominantní osobnosti postrádající cit, ale jsou stejně jako ženy citlivými bytostmi toužícími po lásce, uznání a pochopení.

Na základě zmíněných poznatků máme za to, že román *Dům duchů* nelze řadit mezi lehkou či zábavnou literaturu a autorku za „komerční vypravěčku“. Naopak – jde o zásadní dílo post boomu s výrazným sociálním podtextem.

10. Seznam použité literatury

10.1. Primární literatura

ALLENDE, Isabel. *Dům duchů*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1990, 379 s. ISBN 80-20500-59-6.

CORREAS ZAPATA, Celia. *Isabel Allende: vida y espíritu*. 1.a ed. Barcelona: Plaza & Janés, 1998, 255, ISBN 84-01-54105-0.

10.2. Sekundární literatura

CARPENTIER, Alejo a Robert DESNOS. *Tientos y diferencias: ensayos*. México: Universidad Nacional Autónoma de México, 1964, 149 p.

GRZYBOWSKI, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2005, s. 471 – 492. ISBN 80-7362-107-x.

HODROVÁ, Daniela. *Místa s tajemstvím: (kapitoly z literární topologie)*. Vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press, 1994, 211 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-85917-03-3.

HOUSKOVÁ, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1998, 205 s. ISBN 80-7215-069-3.

FOŘT, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008. ISBN 978-808-5778-618. s. 64.

GADAMER, Hans-Georg. *Člověk a řeč: (Výbor textů)*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999, 154 s. ISBN 80-86005-76-3.

GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Sto roků samoty*. 3. vyd. Překlad Vladimír Medek. Ilustrace Boris Jirků. Praha: Odeon, 1986, 346 s.

GRZYBOWSKI, Przemysław. *Velká kniha spiritismu*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2005, s. 471 – 492. ISBN 80-7362-107-x.

CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 139 s. ISBN 80-7277-136-1.

KUČERKOVÁ, Magda. *Magický realizmus Isabel Allendovej*. Vyd. 1. Bratislava: Veda, 2011, 183 s. ISBN 978-80-224-1211-7.

MCKAY, D. R. a Luis López ALVAREZ. Conversaciones con Miguel Angel Asturias. *Books Abroad* [online]. 1975, vol. 49, issue 4, s. 741-139 [cit. 2015-02-14]. DOI: 10.2307/40129840.

ROH, Franz. *Nach-Expresionismus, Magischer Realismus. (Probleme der neuesten europäischen Malerei)*. Klinkhardt u. Bierman, Leipzig 1925) IN Lukavská 2003, s. 12.

SANITRÁK, Josef. *Dějiny české mystiky*. Praha: Eminent, 2010, s. 13. *Dějiny české mystiky*, ISBN 9788072813285.

USLAR PIETRI, Arturo: *Letras y hombres de Venezuela*. Fondo de Cultura Economica, Mexico 1948, s. 77.

VOLEK, Emil: „*Realismo mágico entre la modernidad y la postmodernidad: hacia una remodelación cultural y discursiva de la nueva narrativa hispanoamericana*“. INTI 31, 1990. s. 13-14) Volek 1990, s. 13-14 IN Housková 1998, s. 104).

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Vyd. 2, rozšířené. V Praze. Československý spisovatel, 1984, 465 p.

10.3. Internetové zdroje

Clarín.com: Los éxitos y las críticas. [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://edant.clarin.com/diario/2003/02/09/s-04003.htm>.

Empatia: Jemnohmotná těla. SVIJAŠ, Alexander. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://empatia.cz/karmalogie/stavba-lidskeho-tela/jemnohmotna-tela>.

Grafologie a Psychologie: symbolika barev v umeni. FRANČE, Vojtěch. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://ografologii.blogspot.ca/2008/12/symbolika-barev-v-umeni.html>.

Herrán Navasa, Juan Carlos; Sales Dasí, Emilio José. *Guía de lectura y estudio: LA CASA DE LOS ESPÍRITUS ISABEL ALLENDE* [online]. Valencia: Tilde, 2012 [cit. 2015-03-30].

La informacion.com: LITERATURA La carpintería secreta de García Márquez: ¿Cuál era su técnica literaria?. SALAS, Carlos. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://noticias.lainformacion.com/arte-cultura-y-espectaculos/literatura/la-carpinteria-secreta-de-garcia-marquez-cual-era-su-tecnica-literaria_K03IR8oxBSsSkSOLVj4Yd4/

Latin American Herald Tribune: Isabel Allende Named to Council of Cervantes Institute. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.laht.com/article.asp?ArticleId=346023&CategoryId=13003>.

RAE: Diccionario de la lengua española. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=ep%C3%ADstola>.

Spirit: Naučte se předpovídat budoucnost!. TRÁVNÍČEK, Richard. 2009 POWERED BY CSA CZECH S.R.O. & VICTORY MEDIA, a.s. *Spirit: NEJPRODÁVANĚJŠÍ TÝDENÍK O TAJEMSTVÍCH ŽIVOTA* [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://www.spirit.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=8232:naute-se-pedpovidat-budoucnost.

ŠAFRÁNEK, MUDr. Ladislav. Celostní medicína: Psychosomatické poruchy zdraví. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.celostnimedicina.cz/psychosomaticke-poruchy-zdravi.html>.

Vargas Llosa, Mario. Conferencia Inaugural del congreso *El canon del boom*. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2013. Inaugurační přednáška dostupná [online] v pdf. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z <http://www.cervantesvirtual.com/obra/conferencia-inauguraldel-congreso-el-canon-del-boom/>.

VRBOVÁ, Daniela. Český rozhlas plus: 40 let od vojenského převratu v Chile. [online]. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/historie/_zprava/1253350.

Vybrané historické katastrofy tsunami: Přírodní katastrofy a environmentální hazardy multimediální výuková příručka. [HTTP://WWW.FREEWEBTEMPLATES.COM/](http://WWW.FREEWEBTEMPLATES.COM/). [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.sci.muni.cz/~herber/tsunamidisasters.htm>.

Výtvarné umění: Surrealismus. SVIJAŠ. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.xmakabix.estranky.cz/clanky/surrealismus.html>.

11. Resumé

Tato práce analyzuje postavy románu *Dům duchů* současné chilské autorky Isabely Allendeové, vydaný roku 1982. Jedná se o hluboký příběh rodinné ságy na pozadí chilské historie minulého století. Výběr tématu usnadnil jak zájem o problematiku magického realismu, především o jednotlivé prvky, tak o literární tvorbu ženských autorek latinsko amerického postboomu.

Aby bylo možné dojít k samotné analýze jednotlivých postav, bylo nejprve nutné představit autorku a přiblížit její názory na svou tvorbu, život i oblast spirituality. Dále je nastíněn literární svět Latinské Ameriky 20. století, ve kterém dominují tzv. latinsko americký boom a post boom. Magický realismus prostupuje tyto dvě období, a proto je také do textu začleněna samostatná kapitola pojednávající o spiritualitě. V ní se čtenáři přibližuje magický svět spolu s jeho jednotlivými prvky, jakými jsou například levitace, vibrační vlny, jemnohmotná těla, duch, astrologie či předpověď budoucnosti. Ty jsou popsány a následně konkretizovány na příkladech z *Domu duchů* a *Sto roků samoty* Gabriela Garcíi Márqueze. Práce nevynechává ani historické události Chile 20. století především z důvodu typu díla literatury svědectví (příběh rodiny je prostoupen historicky doložitelnými událostmi). Pro následnou analýzu bylo také nezbytné zaměřit se na obecnou teorii postav a nastínit děj a strukturu románu.

Praktická část charakterizuje jednotlivé postavy románu. Největší důraz je kladen na postavy Clary a Estebana, kteří jsou spojovateli dalších generací a prostupují historií celého románu. Dále je analyzována postava Blanky, Pedra Tercera Garcíi, Alby a Estebana Garcíi a dalších osob. Všechny byly podrobeny analýze vnitřní i vnější charakteristiky a některé z nich porovnány mezi sebou. V případě Clary a Alby je zdůrazněna především oblast jejich spirituality.

Na konkrétních postavách a událostech je objasněno, z jakých důvodů je dílo zařazováno do období LA postboomu. Dochází zde ke zjednodušení románové struktury oproti minulému literárnímu období, aniž by tím utrpěla narativita díla. Autorka dokáže zaujmout publikum a ví jak dosáhnout, aby text byl poutavý a přitáhl nejširší publikum. Román je prostoupen prvky magického realismu díky spiritualitě Clary a Alby, kde se prolíná svět živých se světem duchů, pragmatičnost s nereálností a hranice mezi realitou a fantazií se stírají. Text věrně zobrazuje dobové reálie a skrze své postavy se autorka kriticky vyjadřuje

ke společenským problémům tehdejší společnosti, jako je machismus a utlačování žen, násilí či politické manipulace. Stejně tak zdůrazňuje i soudobé kulturní prostředí. Dílo také obsahuje milostné zápletky i erotiku a jistou dávku humoru.

Dále je vyvrácena negativní teze o feminismu Isabely Allendeové. Jistá koncepce feminismu z hlediska postavy žen je v díle naznačena, ženy nejsou pouze trpilkami bez možnosti mít vlastní názor, nicméně i přes tuto charakteristiku zůstávají v pozadí chráněny muži. Nederou se vpřed ani se nesnaží přebrat mužům jejich postavení. Oproti tomu ani muži nejsou v díle zobrazováni vždy jako dominantní osobnosti postrádající cit, ale jsou stejně jako ženy citlivými bytostmi toužícími po lásce, uznání a pochopení.

Na základě těchto zmíněných poznatků je doloženo, že se nejedná o román lehčího typu literatury. V případě *Domu duchů* jde o zásadní dílo období post boomu s výrazným sociálním podtextem.

12. Resumen

El trabajo se dedica al análisis de los personajes de la novela *La casa de los espíritus* que fue publicada en el año 1982 y escrita por la escritora chilena contemporánea Isabel Allende. En este caso se trata de una saga familiar con la historia chilena del siglo pasado como transfondo. El tema fue elegido por los elementos misteriosos del realismo mágico y por las obras literarias de escritoras femeninas del post-boom latinoamericano.

Al principio era necesario presentar a la escritora aclarando los juicios sobre su obra, la vida personal y el tema de la espiritualidad. Luego se explica el mundo de la literatura hispanoamericana del siglo XX en el que dominan el boom y el post boom.

Debido al realismo mágico que se puede hallar en el boom y postboom se incorpora en el texto también el capítulo dedicado a la espiritualidad. Al lector se le acerca al mundo mágico mediante fenómenos tales como la levitación, la astrología, los cuerpos sutiles, las ondas de vibración o la predicción del futuro. Además se concretizan mediante los ejemplos sacados de *La casa de los espíritus* y *Cien años de soledad* de Gabriel García Márquez. El trabajo tampoco omite los acontecimientos históricos chilenos del siglo XX por el género testimonial. Para la parte analítica era necesario mencionar la teoría general de los personajes y profundizar la trama y la estructura de la novela.

La parte práctica analiza los personajes de la novela. Clara y Esteban son los más destacados puesto que conectan cuatro generaciones e influyen la historia de la novela. Asimismo se analizan los personajes Blanca, Pedro García Tercera, Alba, Esteban García y otros. Todos fueron sometidos al análisis de características internas y externas, y algunos de ellos fueron comparados entre sí. En el caso de Clara y Alba se enfatiza principalmente el área de la espiritualidad.

Los personajes y acontecimientos concretos aclaran motivos por qué el trabajo pertenece al postboom latinoamericano. Se simplifica la estructura de la novela sin perder la narración de la obra. Isabel Allende es capaz de cautivar a la gente y sabe cómo lograr que el texto tenga el éxito y consiga el mayor público posible. La novela está llena de elementos del realismo mágico gracias a la espiritualidad de Clara y Alba. En este campo se pone junto el mundo de los vivos con el mundo espiritual, la irrealidad con el pragmatismo y desaparecen los límites entre la realidad y la fantasía. El texto refleja fielmente la realidad de época cercana a través de sus personajes. La escritora reflexiona y crítica los problemas, como el

machismo y la opresión de las mujeres, la violencia y la manipulación política. De la misma manera, expresa el ambiente cultural de esta época. La obra contiene intrigas amorosas y erotismo y una cierta cantidad de humor.

Igualmente se refuta la tesis del feminismo negativo de Isabell Allende. Cierta concepción del feminismo en el trabajo se está indicando por las mujeres que no presentan sufridoras sin ninguna posibilidad de tener su opinión, pero a pesar de esta característica permanezcan en el fondo protegidas por los hombres. Ni siquiera intentan quitar la posición de los hombres. Por el contrario, ni los hombres están retratados como personajes dominantes sin emociones. Se parecen a las mujeres y como ellas, necesitan amor, aprecio y comprensión.

Sobre la base de estos conocimientos es evidente que en el caso de esta novela no se trata de un movimiento novelístico ligero. *La casa de los espíritus* es la obra fundamental de la época del post boom con fuertes connotaciones sociales.